

Drs. P.J. van Knippenbergh
B. H. Perdok

PROGNOSE VAN DE AGRARISCHE WERK-
GELEGENHEID IN DE STIMULERINGSGBIEDEN

L₂
113 A
Verslag No. 179

September 1967

INHOUDSOPGAVE

		Blz.
WOORD VOORAF		5
INLEIDING		7
HOOFDSTUK	I DE METHODE VAN ONDERZOEK	10
	§ 1. Uitgangspunten	10
	§ 2. Werkwijze	12
	a. Bedrijfshoofden	12
	b. Meewerkende zoons	16
	c. Overige arbeidskrachten	18
	d. Ontwikkeling 1964 - 1970	19
HOOFDSTUK	II UITKOMSTEN VAN DE PROGNOSE	20
	§ 1. De ontwikkelingen in de land- en tuinbouw	20
	§ 2. De ontwikkeling 1964-1970 in de gebieden van onderzoek	22
	§ 3. De agrarische bevolkingsvermindering volgens de prognose 1960-1965, vergeleken met de werkelijke afnemng in deze periode	24
BIJLAGEN		
	1 t/m 3 De prognose van de totale agrarische beroepsbevolking in de periode 1964 tot 1970 per rayon	26
	4 t/m 7 De prognose van de agrarische beroepsbevolking in de periode 1965 tot 1970 in de provinciale gebieden	29
	8 t/m 16 De prognose van de agrarische beroepsbevolking in de periode 1965 tot 1970 per rayon	33
	17 t/m 25 De ontwikkeling van het aantal bedrijfs- hoofden in de periode 1955-1959-1965-1970 per rayon	42
	26 t/m 34 De ontwikkeling van het aantal meewerken- de zoons in de periode 1960-1962-1965-1970 per rayon	51
	35 t/m 43 De ontwikkeling van het aantal overige arbeidskrachten in de periode 1962-1965- 1970 per rayon	60
	44 Prognose en realiteit 1960-1965 en prognose 1965-1970 voor de stimulerings- gebieden	69
	45 De aangebrachte correcties in de prognose 1965-1970	70

WOORD VOORAF

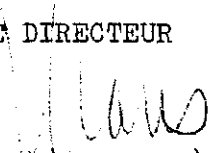
Ten behoeve van het regionale industrialisatie-beleid laat het Ministerie van Economische Zaken regelmatig een prognose opstellen van de te verwachten ontwikkeling van de werkgelegenheid in de stimuleringsgebieden. In 1957 is dit gedaan voor de periode 1955-1960 en in 1963 voor de periode 1960-1965. Thans is een derde onderzoek verricht, n.l. naar de werkgelegenheid in de periode 1965-1970, waarbij het aantal streken dat in het onderzoek is betrokken, werd uitgebreid.

Evenals bij de vorige prognoses werd het onderzoek opgedragen aan de desbetreffende E.T.I.'s, terwijl aan het L.E.I. wederom de opdracht werd verstrekt een prognose van de agrarische werkgelegenheid in deze gebieden te maken. De door het L.E.I. verzamelde gegevens werden in het totale onderzoek ingepast.

Het L.E.I.-onderzoek heeft betrekking op de te verwachten vermindering respectievelijk plaatsing van mannelijke arbeidskrachten in de landbouw in de periode 1-1-1964 tot 1-1-1970.

Het onderzoek werd verricht op de afdeling Streekonderzoek door drs. P.J. van Knippenbergh en B.H. Perdok onder leiding van ir. A.L.G.M. Bauwens.

DE DIRECTEUR

(Dr. A. Maris)

's-Gravenhage, september 1967.

INLEIDING

Na de onderzoeken waarvan in 1957 en in 1963 verslag werd uitgebracht, is dit het derde onderzoek naar de te verwachten ontwikkeling van de agrarische werkgelegenheid voor mannen, dat in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken door de afdeling Streekonderzoek van het L.E.I. voor een aantal gebieden van Nederland wordt verricht.

Deze onderzoeken vormen een onderdeel van meer algemene onderzoeken naar de ontwikkeling van de werkgelegenheid, ten behoeve van het regionale industrialisatiebeleid. Gelijkzeitig met de opdracht aan het L.E.I. worden dan ook steeds opdrachten verstrekt aan een aantal E.T.I.'s om mede op basis van de te verwachten natuurlijke bevolkingsgroei in de betrokken gebieden, een onderzoek te doen naar de ontwikkeling van de mannelijke beroepsbevolking in haar totaliteit. De resultaten van het L.E.I.-onderzoek worden daarbij dan in het grotere geheel opgenomen. Dit zelfde gebeurt met door het Rijksarbeidsbureau verstrekte gegevens over de te verwachten structurele werkeloosheid, zodat uiteindelijk kan worden aangegeven in welke mate in de betrokken gebieden werkgelegenheid en arbeidsaanbod met elkaar in evenwicht zijn. Op grond van deze uitkomsten kunnen dan, waar nodig, door het Ministerie van Economische Zaken voor de werkgelegenheid stimulerende maatregelen worden genomen.

Welke gebieden in het onderzoek worden opgenomen, wordt bepaald door het Ministerie in overleg met de Provinciale Besturen. In eerste instantie omvat het de reeds aangewezen stimuleringsgebieden voor regionale industrialisatie; daarnaast zijn nog enkele andere gebieden in het onderzoek opgenomen. Tot het onderzoek behoren zodoende de gehele provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Zeeland en Limburg en belangrijke delen van de provincies Overijssel, Gelderland, Noordholland en Noordbrabant.

De vorige onderzoeken hadden betrekking op de te verwachten ontwikkeling van de agrarische werkgelegenheid voor de perioden 1955 tot 1960 en van 1960 tot 1965. Dit onderzoek geeft de te verwachten veranderingen in de periode 1964 tot 1970. Om statistische redenen, die later worden uiteengezet, wordt aanvankelijk in dit rapport steeds gesproken en gerekend over de periode 1965 tot 1970, terwijl pas later de verzamelde gegevens worden herleid tot de periode 1964 tot 1970.

Evenals bij de vorige onderzoeken is gebeurd, is ook thans de werkgelegenheid voor mannen eenvoudigheidshalve gelijk gesteld aan het aantal agrarische werkers. Het aantal agrarische werkers in het basisjaar werd in de vorige prognose, volgens opdracht van Economische Zaken, ontleend aan de gegevens van de Algemene Volkstelling 1960. Deze keer werd gebruik gemaakt van de, voor dit doel meest bruikbare telling, namelijk het aantal arbeidskrachten in de landbouw volgens de landbouwtelling die in mei wordt gehouden. Over het algemeen ligt het aantalsniveau van de landbouwtelling lager dan van de volks- en beroepstelling.

Aangezien de agrarische beroepsbevolking slechts een onderdeel van het geheel vormt, is het illustratief een indruk te geven van de mate, waarin in de betrokken gebieden het agrarisch element vertegenwoordigd

is. Doet men dit aan de hand van de ontwikkeling van het aantal agrarische bedrijven in Nederland, dan krijgt men het beeld in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1

DE ONTWIKKELING VAN HET AANTAL AGRARISCHE BEDRIJVEN

Jaren	Nederland			Gebieden van onderzoek			
	landb.	tuind.	totaal	landb.	tuind.	totaal	
						abs.	in % van Ned.
1955	196071	38865	234936	129437	18151	147588	62,8
1959	175880	35623	211503	117381	16794	134175	63,4
1965	152716	36170	188886	102220	16467	118687	62,8

Bron: C.B.S. landbouwtellingen, hoofdberoep resp. landb. incl. < 1 ha en tuinders \geq 0,01 ha.

Het blijkt, dat de gebieden van onderzoek te zamen circa 63% van de door het C.B.S. getelde land- en tuinbouwbedrijven omvatten. De ontwikkeling van het aantal bedrijven in het gebied van onderzoek toont weinig verschil met het landelijk beeld.

De in dit rapport uitgewerkte ramingen inzake de ontwikkeling van de agrarische werkgelegenheid zijn niet gebaseerd op een gewenste ontwikkeling, maar op de meest waarschijnlijke. Met ingrijpende wijzigingen, als gevolg van een verandering in het industrialisatiebeleid of ten gevolge van een sterke wijziging van het structuurbeleid in de landbouw is geen rekening gehouden. Zouden bijvoorbeeld bepaalde beleidsmaatregelen worden genomen om een sterkere vermindering van de agrarische werkgelegenheid in de toekomst te bereiken, dan spreekt het als vanzelf, dat de berekende prognose zal afwijken van het uiteindelijk resultaat, dat men aan het eind van de prognoseperiode zal zien. Anderzijds kan ook in een afkoelende economie de werkgelegenheid buiten de landbouw groei-stagnaties beginnen te vertonen. Zonder extra-impulsen van de overheid zou hierdoor de afvloeiingsmogelijkheid vanuit de agrarische bevolkingsgroep geringer worden.

Het onderzoek is, zoals gebruikelijk, opgezet met de rayons van de gewestelijke arbeidsbureaus als uitgangspunt, waarna provinciaal werd getotaliseerd. In totaal zijn nu 84 rayons in het onderzoek opgenomen. Daar de rayongrenzen in een aantal gevallen zijn herzien, zijn de rayoncijfers van dit rapport niet altijd direct vergelijkbaar met die van het vorige onderzoek. Ten aanzien van de bedrijfshoofden wordt de vergelijkbaarheid bovendien nog bemoeilijkt, doordat dit keer noodgedwongen gewerkt moest worden met de totale C.B.S.-groep "hoofdberoep landbouwer", inclusief bedrijven < 1 ha en zonder grond. In de vorige rapporten werd gewerkt met de landbouwbedrijven \geq 1 ha of zoals reeds werd vermeld met de bedrijfshoofden volgens de Algemene volkstelling. Dit was thans niet mogelijk, omdat het C.B.S. na 1959 geen gemeentelijke cijfers inzake de verdeling naar grootteklasse naar hoofdberoep van de grondgebruikers heeft gepubliceerd.

Hoewel de cijfers per rayon aan een nadere beschouwing zijn onderworpen, wordt in het rapport alleen op de rayoncijfers ingegaan, voorzover deze nadere beschouwing tot correcties op de algemeen toegepaste methode leidde. De toegepaste methode wordt in hoofdstuk I behandeld, terwijl de uitkomsten van de prognose in hoofdstuk II aan bod komen.

HOOFDSTUK I

DE METHODE VAN ONDERZOEK

§ 1. U i t g a n g s p u n t e n

In 1957 werd voor de raming van de ontwikkeling van de agrarische werkgelegenheid uitgegaan van de te verwachten veranderingen in de factoren, die in grote lijnen deze ontwikkeling beïnvloeden. Tot deze factoren werden gerekend de oppervlakte cultuurgrond, de bedrijfsstructuur, de mechanisatie en rationalisatie, de bedrijfsstructuur en de arbeidstijden. De invloed van de veranderingen in deze factoren werd bepaald en vervolgens toegerekend aan de drie onderscheiden categorieën van arbeidskrachten: bedrijfshoofden, zoons en overige arbeidskrachten.

In 1963 werd deze methode vervangen door een extrapolatie van de geconstateerde ontwikkelingen bij de drie afzonderlijke categorieën van arbeidskrachten. Dit gebeurde enerzijds, omdat extrapolatie minder tijdrovend is, anderzijds omdat de vele noodzakelijke wegingen bij de eerste methode beslist niet tot een meer betrouwbare uitkomst leidden. Bovendien beschikte men in 1963 over meer betrouwbare basisgegevens die een extrapolatie mogelijk maakten, terwijl men in 1957 het uitgangspunt zelf nog moest schatten met behulp van uiteenlopende statistieken en diverse uitkomsten van enquêteresultaten.

Toch maakten de in 1963 beschikbare basisgegevens het nog noodzakelijk een aantal wegingen toe te passen of incidentele correcties aan te brengen. Zo werd de prognoselijne voor de bedrijfshoofden bepaald door de ontwikkeling in de periode 1955-1959 dubbel zo zwaar te tellen als die in de periode 1947-1955 en werden er correcties aangebracht in verband met het aantal kleine bedrijven (de bedrijfsstructuur) en het begintijdstip van het dalingsproces. De te verwachten ontwikkeling van het aantal zoons werd afhankelijk gesteld van de generatiedruk die in 1965 zou ontstaan, waarbij men ervan uitging dat er een vrij sterke relatie zou blijven tussen de ontwikkeling van het aantal bedrijven en het aantal zoons. Tenslotte werd bij de overige arbeidskrachten gebruik gemaakt van ingewikkelde berekende afnemingspercentages, ontleend aan een confrontatie van op zichzelf moeilijk vergelijkbare tellingen. Het uitgangspunt van de Algemene volkstelling 1960 werd reeds genoemd en op het verschil in uitkomsten dat hierdoor ontstaat zal in hoofdstuk II nog nader worden ingegaan.

Daar de basisgegevens, die thans ter beschikking stonden een betere interpretatie toelieten van de aan de gang zijnde ontwikkelingen en daar deze ontwikkelingen zich bovendien meer uniform en duidelijker aftekenden dan in 1957 of 1963 het geval was, bleek het mogelijk de toekomstige ontwikkeling meer rechtstreeks te koppelen aan de ontwikkelingen die de verschillende categorieën van arbeidskrachten de laatste jaren laten zien. Daardoor kan ook een grotere uniformiteit worden betracht in de methode van berekening, waardoor weliswaar niet alle veronderstellingen en correcties vermeden konden worden, maar deze vergeleken bij 1963 toch belangrijk konden worden beperkt.

Bij de ramingen werd voor de bedrijfshoofden uitgegaan van de gegevens van de C.B.S. Landbouwtellingen mei 1955, 1959 en 1965. De berekeningen voor de zoons en overige arbeidskrachten werden gebaseerd op de gegevens van de C.B.S. arbeidskrachtentellingen december 1962 en december 1965 en van de C.B.S. Landbouwtelling mei 1965. Voor de laatstgenoemde categorie kwamen daar nog bij de gegevens van de Agrarisch-Sociale Fondsen inzake de C.A.O. contracten. De trendbepaling van de prognose werd echter niet alleen gemaakt aan de hand van het verloop volgens de decembertelling. Ook vorige jaren werden in aanmerking genomen, wat ten gevolge had, dat de zeer sterke afnemings-tendentie van de drie laatste jaren, zoals die blijkt uit een vergelijking van de beide decembertellingen, iets gematigder werd doorgetrokken en meer in overeenstemming gebracht met de ontwikkeling in de afgelopen 10 jaar.

Als uitgangspunt en basisjaar van de ontwikkeling 1965-1970 werd voor alle drie de categorieën gebruik gemaakt van de C.B.S. Landbouwtelling mei 1965. Het verschil tussen de situatie in januari en mei van de desbetreffende jaren is praktisch te verwaarlozen. Het aantal bedrijfshoofden werd ontleend aan het aantal getelde landbouw- en tuindersbedrijven, terwijl het aantal zoons en overige arbeidskrachten werden ontleend aan de vaste en tijdelijke arbeidskrachten volgens deze telling.

Bij het zoeken naar de methode voor dit onderzoek werd van begin af aan veel waarde gehecht aan de eenvoud en de uniformiteit van de te kiezen methode, daar ingewikkelde berekeningswijzen op zich zelf geen garantie zijn voor betrouwbare uitkomsten zolang het gaat om mechanische berekeningen, al of niet aangevuld met bepaalde visies of verwachtingen. De voor elke categorie toegepaste methode is dan ook in eerste aanleg op dezelfde wijze uitgevoerd, waarna de uitkomsten per rayon aan een nadere beschouwing werden onderworpen. In bepaalde gevallen bleek het daarbij nodig correcties aan te brengen op deze uitkomsten, zoals overleg met de in de provincie gestationeerde medewerkers van de afdeling Streekonderzoek en met tuinbouwspecialisten aantoonde.

De doorgevoerde correcties maken ten opzichte van het totaal weinig uit, daar het om minder dan 1% van de mannelijke agrarische beroepsbevolking gaat, maar voor de betrokken rayons zijn deze correcties uiteraard wel van betekenis. De wijzigingen zijn in bijlage 45 van dit rapport verantwoord. Het hierna volgend overzicht geeft een indruk van de omvang van de correcties ten opzichte van het uitgangspunt mei 1965 en in verhouding tot de uiteindelijk berekende verminderingen in de periode 1965-1970.

Tabel 2

DE CORRECTIES OP DE ALGEMENE METHODE

Gebied	Agrar. ber. bev. 1965	Aantal correcties	Omvang van de correcties in personen					Totaal van de correcties				
			landbouwers	tuinders	tot. bedr. hfdn.	zoons	overigen	abs.	in % van			
									v. '65	'65-'70		
Gron.	17091	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friestl.	24608	2	-108	-	7	-	115	-	115	0,5	3,4	
Dr.	19095	4	-107	-	10	-	117	-	117	0,6	3,8	
Ov. (ged.)	18065	5	-334	+	36	-	298	-	298	1,6	11,8	
Geld. (ged.)	19291	2	-30	-	-	30	+30	-	-	-	-	-
N. Holl. (ged.)	21379	1	-	-	229	-	229	-	229	1,1	6,0	
Zeel.	14213	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
N. Brab. (ged.)	31021	2	-138	+	68	-	70	-	70	0,2	1,3	
Limb.	21835	2	-	-	223	-	223	-278	-501	2,3	17,6	
Totaal	186598	18	-717	-	365	-1082	+30	-278	-1340	0,7	4,4	

	Totaal	Landbouwers	Tuinders	Totaal bedr. h.	Zoons	Overigen
Agrar. ber. bev. in 1965	186598	102220	16467	118687	30912	36999
Correcties in %:						
van 1965	0,7	0,7	2,2	0,9	0,1	0,8
van 1965-1970	4,4	6,1	41,7	8,6	3,6	2,9

Bron: L.E.I.

Uitgezonderd voor de categorie van de tuinders in de meeste gebieden en voor de overige arbeidskrachten in de provincie Limburg zijn geen direct opmerkelijke wijzigingen te constateren.

§ 2. Werkwijze

a. Bedrijfshoofden

De schatting van het aantal bedrijfshoofden in 1970 werd gebaseerd op de ontwikkeling van het aantal agrarische bedrijven sinds 1955. In feite zijn er meer bedrijfshoofden dan bedrijven, omdat er (met name in de tuinbouw) nogal eens maatschappen voorkomen, maar van de andere kant zijn er ook bedrijven met een vrouwelijk bedrijfshoofd. De simplificatie bedrijfshoofden = bedrijven is dan ook van weinig betekenis. Gezien de grotere betrouwbaarheid van de bedrijfstellingen in het algemeen verdient deze methode de voorkeur boven het gebruik van de volkstelling of arbeidskrachtentelling. Er werd niet verder teruggegrepen dan 1955 omdat omstreeks dit jaar, zeker voor wat betreft de landbouwbedrijven, een breukpunt in de ontwikkelingslijn valt waar te nemen. Uit de cijfers van het vorige rapport (1963) valt af te leiden, hoe vergeleken bij de periode 1947-1955, ná 1955 de jaarlijkse procentuele daling van het aantal bedrijven met een sprong is gestegen.

Aangezien de afneming van het aantal landbouwbedrijven zich in hoofdzaak afspeelt bij de kleinere bedrijven, zou het gewenst zijn rekening te houden met de ontwikkeling in bedrijfsgroottestructuur in de rayons. Dat dit niet is gebeurd, werd veroorzaakt, doordat het C.B.S. sinds 1959 geen gemeentelijke cijfers meer heeft gepubliceerd inzake de verdeling naar grootteklassen van de bedrijven naar hoofdberoep van de grondgebruiker. Bedoelde gegevens zijn wel beschikbaar per landbouwgebied en per provincie, maar een verantwoorde omrekening voor de rayons was niet uitvoerbaar.

Uit de provinciale gegevens blijkt, hoe de grens, waar beneden het aantal landbouwbedrijven vermindert en waar boven het aantal bedrijven toeneemt, steeds verder naar boven opschuift. In dit verband kan worden opgemerkt, dat het in de toekomst gewenst zal zijn, dat het C.B.S. tevens meer aandacht besteedt aan een fijnere grootteklassenindeling voor de bedrijven die groter zijn dan 15 ha.

Tabel 3

DE GRENS VAN AF- EN TOENEMING VAN HET AANTAL
LANDBOUWBEDRIJVEN \geq 1 HA

	1947-1950	1950-1955	1955-1959	1959-1965
Provincie				
Groningen	3 ha	8 ha	20 ha	50 ha
Friesland	3 "	8 "	10 "	11 "
Drenthe	5 "	8 "	10 "	13 "
Overijssel	5 "	8 "	10 "	10 "
Gelderland	3 "	7 "	6 "	12 "
Noordholland	2 "	-	-	-
Zeeland	-	8 "	10 "	14 "
Noordbrabant	5 "	8 "	10 "	10 "
Limburg 1)	7 "	8 "	10 "	12 "
Nederland 2)	5 "	8 "	10 "	12 "

1) Exclusief Tudderden.

2) Inclusief N.O.P.

Bron: C.B.S. Landbouwtellingen.

Een andere consequentie van het ontbreken van een grootteklassenverdeling naar hoofdberoep voor 1965 is, dat de gebruikelijke grens van \geq 1 ha voor de landbouwbedrijven, ditmaal niet kon worden gehanteerd. Om de invloed hiervan weer te geven, werd in tabel 4 een overzicht samengesteld van de landelijke resultaten berekend met inachtneming van de grootteklassegrens van 1 ha.

Tabel 4

DE ONTWIKKELING VAN HET AANTAL LANDBOUWBEDRIJVEN IN NEDERLAND
MET INACHTNEMING VAN DE GROOTTEKLASSENGRENS VAN 1 HA

Bedrijfs- grootte	1955 abs.	1959 abs.	Index '59/'55	1965 abs.	Index '65/'59	Gem. index	1970 abs.	Wijziging '65-'70
< 1 ha	9434	4342	46,03	3797	87,45	66,74	2534	- 1263
\geq 1 ha	186637	171538	91,91	148919	86,81	89,36	133074	-15845
\leq 1 ha 1)	196071	175880		152716			135608	-17108
totaal 2)	196071	175880	89,70	152716	86,83	88,27	134802	-17914

1) Samengeteld.

2) Rechtstreeks berekend.

In tabel 4 is het aantal bedrijven in 1970 berekend, door het rekenkundig gemiddelde te nemen van het indexcijfer 1955-1959 en het indexcijfer van de periode 1959-1965. Deze methode werd uiteindelijk verkozen, omdat in de meeste gebieden sprake was van een constante vermindering gedurende de laatste tien jaar. Het was niet verantwoord, om uit de drie jaarlijkse waarnemingen in 1955, 1959 en 1965 een trend te berekenen van de diverse rayons, aangezien in verschillende gebieden een schoksgewijze ontwikkeling viel te constateren, die in enkele gemeenten voor 1959 viel, in andere na 1959. Bepaalde activiteiten op het gebied van streekverbetering, ruilverkaveling etc. hadden soms een duidelijke invloed op het ontwikkelingsproces gehad. Hierdoor was in sommige gevallen sprake van een tijdelijke versnelling van het ontwikkelingsproces in andere gebieden trad een tijdelijke vertraging op. Het zou onjuist zijn om zonder nadere uitvoerige analyse aan dit gewijzigde tempo in de prognosemethode een bepaalde waarde toe te kennen. Voor de desbetreffende gebieden kan er - en is er - rekening mee worden gehouden bij de correcties.

Wat betreft de invloed van het niet-hanteren van de grootteklasse-grens van 1 ha voor de prognoseberekening blijkt uit tabel 4 verder het volgende.

De afnemingspercentage voor 1965-1970 is:

15.845 uitgaande van de bedrijven ≥ 1 ha

17.108 uitgaande van de bedrijven $< \text{en} \geq 1$ ha, afzonderlijk berekend en daarna getotaliseerd

17.914 uitgaande van de bedrijven $< \text{en} \geq 1$ ha, gezamenlijk berekend.

Uit deze cijfers blijkt, dat de in de prognoseperiode te verwachten vermindering van het aantal landbouwbedrijven lager is wanneer de bedrijven kleiner dan 1 ha buiten beschouwing worden gelaten.

Dit is een gevolg van het feit, dat bij een buiten beschouwing laten van de bedrijven beneden 1 ha, de vermindering over een kleiner aantal bedrijven wordt berekend dan in het geval dat alle bedrijven in de berekening worden betrokken. Verder leidt het uitgaan van alle bedrijven ertoe, dat een hoger afnemingspercentage wordt toegepast; de vermindering is bij de bedrijven beneden 1 ha nl. veel groter geweest dan bij de bedrijven van 1 ha en meer. Laat men de bedrijven kleiner dan 1 ha buiten beschouwing dan wordt dus een lager afnemingspercentage toegepast.

Het niet kunnen hanteren van de 1 ha grens zou geen probleem opleveren, ware het niet dat ook beneden 1 ha een aantal grondgebruikers als landbouwer worden geteld, die het in feite niet zijn (maar rustend boer of niet-agrariër met grondgebruik). Deze constatering, alsmede het iets naar boven schuiven van de registratieplicht, gezien vanuit de bedrijfsomvang, in de loop der jaren, hebben aanleiding gegeven tot het hanteren van de 1 ha grens bij de L.E.I.-onderzoekingen en ook bij de vorige prognoses.

Nu is het zo, dat het beroepscriterium bij de landbouwtellingen in de loop der jaren scherper is toegepast. Dit heeft tot gevolg, dat de afnemingspercentage van het aantal werkelijke landbouwbedrijven minder sterk is geweest dan de C.B.S. statistieken aangeven. Er werden in 1955 immers naar verhouding een groter aantal grondgebruikers ten onrechte als landbouwer geteld dan in 1965. Dit verschijnsel doet zich waarschijnlijk in minder sterke mate voor, wanneer de bedrijven beneden 1 ha buiten beschouwing

worden gelaten. Bij de allerkleinste bedrijven is het beroepscriterium nl. wat gemakkelijker toe te passen.

Het een en ander betekent, dat de voor 1965-1970 berekende verminderingstendentie van het aantal bedrijven iets sterker is dan de werkelijke afneming in de voorafgaande basisperiode.

Uit dit alles blijkt, dat de om statistische redenen niet te vermijden verhoging van het aantal bedrijfshoofden voor het uitgangspunt 1965 dus niet tot gevolg heeft, dat de toekomstige vermindering te laag uitvalt.

Tabel 5

DE PROVINCIALE ONTWIKKELING BEREKEND OP BASIS VAN ALLE
LANDBOUWBEDRIJVEN EN UITGAANDE VAN DE BEDRIJVEN \geq 1 HA

Gebieden	Alle landbouwbedrijven				Landbouwbedrijven \geq 1 ha			
	1965	index 1)	1970	afn.	1965	index 1)	1970	afn.
Gron.	8550	89,81	7679	871	8328	90,45	7533	795
Fr.	14849	87,54	12999	1850	14537	88,26	12830	1707
Dr.	12748	90,31	11540	1238	12582	90,57	11396	1186
Ov.	21272	91,92	19553	1719	20982	92,54	19417	1565
Geld.	27749	87,32	24230	3519	26953	88,70	23907	3046
Utr.	5689	90,75	5163	526	5539	92,88	5145	394
N.h.	8480	85,16	7222	1258	8193	87,17	7142	1051
Z.h.	10773	87,28	9403	1370	10334	89,23	9221	1113
Zld.	6595	86,22	5686	909	6495	87,59	5689	806
Nbr.	24642	88,13	21717	2925	24115	89,47	21576	2539
Lb.	11339	87,03	9868	1471	10861	87,38	9490	1371
Totaal 2)	152716		135060	17656	148919		133346	15573

1) Gemiddeld indexcijfer per 1955-1959 en 1959-1965.

2) Getotaliseerd uit de prov. resultaten.

Het voorgaande is ook van toepassing op de provinciale cijfers. Ook hier is de berekende vermindering niet te laag als men uitgaat van alle bedrijven. Dit is des te meer belangrijk, omdat een verantwoorde correctie voor de rayons in het algemeen niet is toe te passen.

Wat de totale bedrijfsgruottestructuur betreft, werden er eveneens provinciale controleberekeningen uitgevoerd, waarbij tevens rekening werd gehouden met een steeds verder naar boven opschuivende grens van af- en toeneming van het aantal bedrijven. Hieruit bleek, dat de via indexmethode verkregen uitkomsten van alle bedrijven gezamenlijk, in het algemeen vrij redelijk lagen ten opzichte van de uitkomsten verkregen door uit te gaan van een veranderende bedrijfsgruottestructuur.

Voor de tuinbouw, die in feite een geheel eigen ontwikkeling door- maakt, werd een andere weg gevolgd. Daar verschillen in bedrijfstype en regionale factoren hier een sterke invloed hebben en deze vaak sterk van karakter verschillen, waardoor zij tot tegengestelde ontwikkelingen kun- nen leiden, was de raming van het aantal tuinbouwers in 1970 moeilijk uit te voeren d.m.v. indexering. Daarbij komt nog dat deze regionale factoren sneller aan verandering onderhevig zijn, waardoor het gewenst was nauwer aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de periode 1959-1965 dan bij de ontwikkelingen in de periode 1955-1959. Bovendien is het ge-

wenst hier tevens rekening te houden met thans bestaande verwachtingen ten aanzien van de tuinbouw in zijn algehele ontwikkeling.

Uiteindelijk werd besloten voor de tuinders voor de periode 1965 - 1970 als volgt te werk te gaan. Allereerst werd nagegaan of de periode 1955-1965 in een rayon een stijging of een daling van het aantal tuinbouwers te zien gaf. Bij stijging werd vervolgens de absolute verandering voor de periode 1965-1970 (5 jaar) gelijk gesteld aan de helft van de absolute verandering 1955-1965 (10 jaar). Hierdoor wordt de snelle stijgingstendentie van het aantal tuinbouwers in bepaalde gebieden gedurende de laatste jaren enigermate afgeremd door de invloed van de periode 1955-1959. Bij daling werd vervolgens de absolute verandering voor de periode 1965-1970 (5 jaar) gelijk gesteld aan de absolute verandering 1959-1965 (6 jaar). Hierdoor wordt de daling van het aantal tuinbouwers, die in een aantal gebieden de laatste jaren op gang is gekomen, enigermate versneld.

Gezien de huidige situatie in de tuinbouw, die minder optimistisch is dan enige jaren geleden, lijkt hiermee een aanvaardbare werkwijze voor de tuinbouwers te zijn gevonden.

b. Meewerkende zoons

De daling van het aantal meewerkende zoons is een proces dat reeds lang aan de gang is; het begon reeds ver voor de daling van het aantal bedrijven betekenis begon te krijgen. Bij de samenstelling van het vorige rapport (1963) werd de verwachting uitgesproken, dat dit dalingsproces gematigder zou gaan verlopen en voortaan meer gelijke tred zou gaan houden met de verdere daling van het aantal bedrijven. Daarom werd indertijd uitgegaan van een uiteindelijk te verwachten generatiedruk 1), aan de hand waarvan het aantal te verwachten zoons kan worden berekend met behulp van de raming van het aantal bedrijven aan het einde van de prognoseperiode. Aangenomen werd dat de generatiedruk in de rayons niet beneden een bepaald minimum zou gaan dalen. Hier werd als het ware een bodem in de ontwikkeling gelegd, waarbij de limiet gesteld werd op een generatiedruk van 0,5. Dit cijfer gold voor de rayons met zeer veel kleine bedrijven. Naarmate er minder kleine bedrijven voorkwamen werd de minimumgrens hoger gesteld.

Het blijkt evenwel, dat in de afgelopen periode het aantal zoons nog steeds een vrij zelfstandige ontwikkeling heeft doorgemaakt, terwijl een verband met de ontwikkeling van het aantal bedrijven minder sterk te constateren valt, als werd aangenomen. Het gevolg is, dat er een steeds verdere daling van de generatiedruk is opgetreden. In 13 van de 84 rayons van het huidige onderzoek lag in 1965 de generatiedruk reeds beneden 0,5.

Tabel 6

DE GENERATIEDRUK IN 1965 1)

Waarde van de generatiedruk	Aantal rayons
0,33	1
0,42 - 0,49	12
0,50 - 0,59	32
0,60 - 0,69	28
0,70 - 0,78	5
0,80 - 0,87	4
1,00 - 1,01	2

1) $\frac{1}{15}$ x het aantal vast + tijdelijk meewerkende zoons, Meitelling 1965.

$\frac{1}{35}$ x het aantal land- en tuinbouwbedrijven, Meitelling 1965.

Het leek dan ook veiliger om voor de raming 1970 een zelfstandige ontwikkeling van het aantal zoons als uitgangspunt te nemen, om vervolgens het aantal zoons te confronteren met het aantal bedrijven en dan de generatiedruk voor 1970 te berekenen. Uitzonderlijke gevallen, die wijzen op een sterk afwijkende verhouding tussen het aantal bedrijven en het aantal zoons konden op deze wijze worden gelokaliseerd. Slechts in enkele gevallen leidde dit tot een correctie, welke meestal tengevolge had, dat de vermindering van het aantal bedrijven iets sterker werd genomen.

Voor de extrapolatie van het aantal meewerkende zoons waren de resultaten van de volgende tellingen beschikbaar.

Tabel 7

AANTAL MEEWERKENDE ZOONS VOLGENS DIVERSE BRONNEN

Bron/criterium	Nederland		Stim. gebieden	
	abs.	index	abs.	index
C.B.S. Alg. volkst. 1960 (hoofdberoep)	61222	100	38606	100
C.B.S. Meitelling 1965 (vast + tijd.)	49527	80,9	30912	80,1
C.B.S. dec. arb.kr. 1962 (vast)	62648	100	39000	100
C.B.S. dec. arb.kr. 1965 (vast)	46611	74,4	28333	72,6
C.B.S. Meitelling 1965 (vast + tijd.)	49527		30912	100
L.E.I. prognose 1970 (hoofdberoep)			22604	73,1

Uit deze tellingen blijkt, dat:

- 1e volgens vergelijking van de Algemene volkstelling 1960 met de Meitelling 1965 de daling in de periode 1960-1965 \pm 4% per jaar bedraagt
- 2e volgens de dec. tellingen de daling in de periode 1962-1965 \pm 9% per jaar is geweest;
- 3e het aantal vast meewerkende zoons volgens de decembertelling 1962 nog hoger ligt, dan volgens de Algemene volkstelling 1960.

Enquêtewaarnemingen van de afdeling Streekonderzoek wijzen erop dat de cijfers van het aantal meewerkende zoons volgens de Algemene volkstelling 1960 over het algemeen aan de lage kant zijn. In de periode van 1960 tot 1962 heeft er dan ook geen vermeerdering van het aantal meewerkende zoons plaatsgemaakt, maar in tegendeel een vermindering. De daling van het aantal meewerkende zoons van gemiddeld \pm 4% per jaar in de periode 1960-1965, zoals die blijkt uit de vergelijking van de Volkstelling 1960 en de Meitelling 1965, blijft dan ook beneden de werkelijke vermindering. De daling van ongeveer 10% per jaar daarentegen, die naar voren komt uit de vergelijking van de decembertellingen van 1962 en 1965 moet voor extrapolatie voor de periode 1965 tot 1970 vooralsnog als te sterk worden beschouwd. De periode is nogal kort en de ontwikkeling wijkt nogal af van die in een wat langere periode. Bovendien moet ook rekening worden gehouden met de minder gunstige conjunctuur vanaf 1965. Ook de Meitelling 1965 geeft ten opzichte van de Meitelling 1964 een geringere afneming te zien, nl. bijna 7% ¹⁾.

1) Van de voorafgaande jaren zijn wat de meitelling betreft geen afzonderlijke gegevens over de meewerkende zoons beschikbaar.

Aantalsvergelijking van de regionale resultaten van diverse tellingen leidde uiteindelijk tot het volgen van een middenweg, die gemakkelijk als een globale maatstaf voor extrapolatie was toe te passen. Besloten werd namelijk de aan de arbeidskrachtentellingen december '62-'65 te ontleen index (3 jarige periode) zonder meer toe te passen op de 5 jarige periode 1965-1970. Deze vertraging ten opzichte van de ontwikkeling in de periode 1962-1965 betekent echter, zoals uit het voorgaande blijkt, geen vertraging op wat langere termijn bezien. Als uitgangspunt van het basisjaar 1965, werd het aantal vast + tijdelijk meewerkende zoons volgens de Meitelling 1965 het meest geschikt geacht. In het volgende hoofdstuk zal blijken, dat ook dan de generatiedruk in de toekomst nog belangrijk verder zal dalen en dat deze daling ook nog optreedt in gebieden met een relatief reeds lage generatiedruk in 1965.

c. Overige arbeidskrachten

De groep overige arbeidskrachten bestaat hoofdzakelijk uit niet tot het gezin van de boer behorende arbeidskrachten. Het aantal inwonende familieleden is over het algemeen gering, hoewel er regionaal sterke verschillen optreden. Kortweg kan men echter wel spreken van landarbeiders, waaronder uiteraard ook de tuinarbeiders zijn begrepen.

Volgens de beschikbare statistieken daalde het aantal landarbeiders de laatste tien jaar elk jaar gemiddeld met ongeveer 6%. In de stimuleringsgebieden ligt dit percentage nog iets hoger. In de laatste drie jaar is het afnemingspercentage voor Nederland ongeveer 7%, terwijl dit in de stimuleringsgebieden + 10% bedraagt.

Laatstgenoemd percentage lijkt ons voor extrapolatie aan de hoge kant te zijn. Thans reeds neemt deze categorie in de stimuleringsgebieden slechts 20% van het totaal aantal arbeidskrachten in. Een vermindering tot bijna de helft in aantal, in een periode van slechts vijf jaar zou het percentage doen dalen tot ongeveer 12½%. In verband met de minder gunstige economische perspectieven van het ogenblik en de hieruit voortvloeiende afnemende zuigkracht van de niet-agrarische bedrijfstakken, is het te verwachten dat de afvloeiing in de prognoseperiode iets minder vlot zal gaan verlopen. Hiertegenover staat weliswaar, dat ook in de toekomst de landbouw nog arbeidskrachten zal moeten afstoten, maar het tempo zal toch wel iets worden vertraagd. Noodzaak tot afvloeiing zal blijven bestaan, gezien de afnemende rentabiliteit in de agrarische sector en een te verwachten toeneming van de thans nog relatief laag zijnde lonen in de landbouw. In sommige gevallen echter is het aantal betaalde arbeidskrachten reeds zo sterk gedaald, dat op de grotere bedrijven de mogelijkheden tot een verdere vermindering van de arbeidsbezetting aardig de limiet begint te naderen.

Besloten werd de sterke afnemende van de laatste drie jaren iets te matigen en meer in overeenstemming te brengen met het verloop gedurende de laatste tien jaar. De toekomstige ontwikkelingstendencie werd namelijk gebaseerd, evenals bij de zoons, op het verloop gedurende de laatste drie jaren, maar het afnemingspercentage werd toegepast voor de toekomstige prognoseperiode van vijf jaar. Globaal genomen kan men zeggen, dat een afnemende met 30% in drie jaar (10% per jaar) werd teruggebracht tot 30% voor de komende vijf jaar (6% per jaar).

Als uitgangspunt voor 1965 werd wederom gebruik gemaakt van de Meitelling 1965, en wel het aantal vast + tijdelijk meewerkende familieleden en overige vreemde arbeidskrachten. Het toegepaste gemiddelde indexcijfer voor extrapolatie werd ontleend aan de vergelijking van de december arbeidskrachtentellingen 1965 t.o.v. 1962 en het aantal C.A.O.-contracten volgens de B.V.A.B. 1965/'66 t.o.v. 1962/'63.

d. Ontwikkeling 1964-1970

In feite was de opdracht voor dit onderzoek zo geformuleerd, dat behalve het eindpunt 1970 ook de situatie in 1964 diende te worden weergegeven, waaruit dan de vermindering van de agrarische werkgelegenheid in de periode 1964-1970 kan worden afgeleid. De prognoseberekeningen werden echter gebaseerd op het basisjaar 1965, omdat de gegevens van dit jaar voor alle drie de categorieën van arbeidskrachten het meest volledig zijn en omdat dit over het algemeen de meest recente gegevens zijn.

Daar de gegevens voor na 1959-1960 vrij onvolledig waren, vergeleken bij die van 1965, zou de situatie in 1964 derhalve langs een omweg beter benaderd kunnen worden. Dit zou kunnen gebeuren door intrapolatie van de periode 1959-1965, maar ook door uit te gaan van de berekende prognoseresultaten voor de periode 1965-1970. Bewust werd voor dit laatste gekozen, enerzijds omdat dit eenvoudiger uit te voeren was dan intrapolatie vanuit teljaren die verschillend lagen voor de drie categorieën, anderzijds omdat 1964 zo dicht bij het eindpunt van de periode 1959-1965 ligt, dat het met minder bezwaar bij de periode 1965-1970 kan worden getrokken.

Het aantal bedrijfshoofden per rayon in 1964 werd zo bepaald, door het aantal in 1965 te verminderen met $1/5$ van de verwachte absolute daling in de periode 1965-1970. Bij de zoons en bij de overige arbeidskrachten werd, gezien de vertraging die hier in de prognose werd ingebracht door de ontwikkelingstendentie 1962-1965 toe te passen op een vijfjarige periode, 1964 bepaald door de respectievelijke aantallen in 1965 te verminderen met $1/3$ van de verwachte absolute daling in de periode 1965-1970.

Ter controle werden de zo verkregen uitkomsten 1964 voor de bedrijfshoofden per provincie of deel van een provincie vergeleken met de uitkomsten door intrapolatie van de provinciale cijfers 1959-1965. Daarbij bleek, dat de einduitkomsten zeer weinig van elkaar verschillen, de afwijkingen varieerden per provincie van 0 tot 0,97% van de einduitkomst.

HOOFDSTUK II

UITKOMSTEN VAN DE PROGNOSE

§ 1. De ontwikkelingen in de land- en tuinbouw

De naoorlogse veranderingen in de agrarische werkgelegenheid, uitgedrukt in het aantal in de land- en tuinbouw werkende mannen, komen in hoofdzaak voor rekening van de ingrijpende veranderingen in de landbouw, daar de tuinbouw ondanks de wijzigingen die zich ook hier voordoen, in zijn geheel een stabiel beeld te zien geeft.

In de periode 1947-1965 is de agrarische werkgelegenheid in ons land met ongeveer 3% per jaar gedaald. Daarbij daalde het aantal bedrijfs-
hoofden gemiddeld met bijna 1,5% per jaar, het aantal meewerkende zoons met ruim 4% en het aantal overige arbeidskrachten met 5% per jaar. Voor alle drie de categorieën is er in dit tijdvak sprake van een versnelling van de procentuele daling; voor de bedrijfshoofden is deze het sterkst, voor de overige arbeidskrachten is deze slechts gering.

Tabel 8

DE DALING VAN DE AGRARISCHE WERKGELEGENHEID PER JAAR IN NEDERLAND IN AANTALLEN BEROEPSPERSONEN

Categorieën	1947-'57	1956-'60	1960-'65	1947-1965	
	absoluut			%	
Bedrijfshoofden 1)	1390	4590	3690	2870	1,4
Meew. zoons	2490	4150 2)	4250	3350	4,2
Ov. arb.krachten	7580	5430	5120	6420	5,0
Totaal	11450	14160	13060	12630	3,0

1) Perioden 1947-1955 en 1955-1959 en 1959-1965.

2) L.E.I.-schatting voor 1960 i.p.v. Alg. volkstelling 1960.

3) Rekenkundig gemiddelde afnemingspercentages.

Na 1955 is de daling van het aantal bedrijven, die tevoren nog vrij gering was, enigszins op gang gekomen. Dit optreden werd sterk beïnvloed door de invoering van de A.O.W. Deze sociale voorziening had tengevolge dat een belangrijk aantal oudere bedrijfshoofden niet meer gencodzaakt was hun bedrijf tot op zeer hoge leeftijd te blijven exploiteren. Uit een landelijk onderzoek van de afdeling Streekonderzoek in 1957 blijkt, dat van de geënquêteerde bedrijven ruim een vierde deel indertijd was vrijgekomen tengevolge van het overlijden van het vorig bedrijfshoofd. Omstreeks 1960 was dit percentage gedaald tot 5 à 10%. De gemiddelde abdicatieleeftijd was in dit jaar ongeveer vier jaar lager dan bij de vorige generatie.

Tabel 9

DE ONTWIKKELING VAN HET AANTAL LANDBOUWBEDRIJVEN NAAR
GROOTTEKLASSEN EN LEEFTIJDOPBOUW VAN DE BEDRIJFSHOOFDEN

Gr. kl. in ha	Jonger dan 40 jaar			40 - 64 jaar			65 jaar en ouder			Alle leeftijden		
	1952	1965	ind.	1952	1965	ind.	1952	1965	ind.	1952	1965	ind.
< 10	27018	14745	55	76581	40868	53	27109	8847	33	130708	64460	49
10-20	10222	15157	148	30333	34345	113	6298	4165	66	46853	53667	115
> 20	6002	7546	126	16809	18882	112	3025	2108	70	25836	28536	110
Tot.	43242	37448	87	123723	94095	76	36432	15120	42	203397	146663	72

Bron: C.B.S. Landbouwtellingen.

Uit tabel 9 blijkt duidelijk het gevolg van bovengenoemde ontwikkeling, zij het dat men enigszins rekening moet houden met de reeds voorgenoemde scherpere hoofdbroepsindeling. De kleine en middelgrote bedrijven met oude bedrijfshoofden zijn volgens deze twee momentopnamen zeer sterk afgenomen, terwijl de grote en middelgrote bedrijven met jonge bedrijfshoofden vrij sterk zijn toegenomen.

In de toekomst zal de invloed van de A.O.W. op de reeds vrij sterk geslonken andere leeftijdsklassen geringer worden. Hier staat echter tegenover, dat sinds enkele jaren in het kader van het Ontwikkelings- en Saneringsfonds bedrijfshoofden hun bedrijf kunnen beëindigen onder het toekennen van bepaalde beëindigingsfaciliteiten.

Aangezien hierbij een minimum leeftijdsgrens geldt van 50 jaar, zou het thans mogelijk zijn, dat de geconstateerde daling blijft doorgaan. Deze daling heeft dan hoofdzakelijk betrekking op de groep kleine bedrijven, welke in feite als marginale bedrijven zijn te beschouwen, waarop slechts een zeer beperkt inkomen wordt genoten. Mogelijkerwijs is het aantal bedrijfshoofden dat onder invloed van de A.O.W. en in het kader van de Bedrijfsbeëindigingsregelingen er mee ophoudt iets beperkter dan in de voorgaande jaren of zal wat het laatste betreft dit aantal toch niet zo sterk toenemen. Ook de tegenwoordige minder gunstige werkgelegenheidssituatie buiten de landbouw kan een zekere beperking van de afvloeiing van bedrijfshoofden tot gevolg hebben.

De daling van het aantal zoons is tot nu toe jaarlijks steeds groter geworden en ligt thans zelfs hoger dan de absolute daling van het aantal bedrijven. Het blijkt, dat de generatiedruk, die oorspronkelijk zeer hoog was, thans zeer sterk gedaald is. Deze daling is thans zover voortgeschreden, dat men zich af zou kunnen vragen of er in de naaste toekomst niet een zekere stabilisatie verwacht mag worden. Gezien de verhouding tussen het aantal potentiële opvolgers en het aantal bedrijven van het ogenblik, waarbij generatiedrukcijfers van 0,4 en 0,5 al heel gewoon klinken, mag men verwachten, dat de daling van het aantal zoons over het algemeen weer beneden de daling van het aantal bedrijven zal terechtkomen. Daarbij zal de generatiedruk in de toekomst nog verder gaan afnemen.

Bij de overige arbeidskrachten is de absolute daling de laatste jaren minder groot geworden, procentueel is er echter nog geen sprake van een teruggang van de afnemings. In de naaste toekomst zal de jaarlijkse daling absoluut gezien nog beduidend geringer worden, maar procentueel waarschijnlijk weinig afnemen.

§ 2. De ontwikkeling 1964 - 1970 in de gebieden van onderzoek

De toekomstige ontwikkeling van de agrarische werkgelegenheid in de gebieden van onderzoek wordt in grote lijnen beheerst door de hiervoor gegeven ontwikkelingslijn. Provinciale en regionale verschillen in agrarische structuur maken daarbij, dat deze nationale ontwikkelingslijn uiteen valt in een aantal divergerende lijnen, die nochtans eenzelfde hoofdrichting aanhouden: het zijn dalende lijnen.

In het totale gebied van de 84 betrokken rayons zal de agrarische werkgelegenheid in de periode 1964-1970 afnemen met bijna 39000 arbeidsplaatsen. De afneming van het aantal bedrijfshoofden zal daaraan het grootste aandeel hebben (39%), gevolgd door de afneming van het aantal overige arbeidskrachten (33%) en de afneming van het aantal zoons (29%).

Tabel 10

DE DALING VAN DE AGRARISCHE WERKGELEGENHEID
IN DE STIMULERINGSGEBIEDEN, PERIODE 1964 - 1970

Gebied	Aantal arbeidsplaatsen	Aandeel in % van		
		bedr.h.	meew. zoons	overige arb.kr.
Groningen	4359	28	15	57
Friesland	5338	45	20	35
Drenthe	3946	41	32	27
Overijssel (ged.)	3231	38	31	31
Gelderland (ged.)	3490	40	36	24
Noordholland (ged.)	4877	46	23	31
Zeeland	3287	29	18	53
Noordbrabant (ged.)	6722	42	37	21
Limburg	3655	37	44	19
Totaal	38905	39	28	33

Gezien naar provincie of deel van een provincie zal evenwel in Groningen en in Zeeland de daling bij de groep overige arbeidskrachten en in Limburg de daling bij de zoons het grootste aandeel hebben.

De relatieve daling bij de drie categorieën van arbeidskrachten geeft uiteraard een heel ander beeld te zien. Deze zal het grootst zijn bij de zoons (33%) gevolgd door de overige arbeidskrachten (32%) en de bedrijfshoofden (13%).

Tabel 11

DE DALING VAN DE AGRARISCHE WERKGELEGENHEID IN DE
STIMULERINGSGBIEDEN PERIODE 1964 - 1970 NAAR CATEGORIEËN

Gebieden	Daling van het aantal 1)					
	bedrijfshoofden		meew. zoons		overige arb.kr.	
	abs.	in %	abs.	%	abs.	%
Groningen	1204	13	649	30	2506	39
Friesland	2398	15	1061	27	1879	30
Drenthe	1605	12	1284	34	1057	37
Overijssel (ged.)	1222	10	992	29	1017	29
Gelderland (ged.)	1384	11	1262	29	844	27
Noordholland (ged.)	2214	16	1130	30	1533	30
Zeeland	971	12	585	33	1731	33
Noordbrabant (ged.)	2787	13	2512	40	1423	31
Limburg	1343	9	1604	37	708	23
Totaal	15128	13	11079	33	12698	32

1) Percentages uitgedrukt in % van 1964.

Gezien naar de gebieden, zal in de drie noordelijke provincies de relatieve daling bij de groep overige arbeidskrachten het sterkst zijn.

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds werd gesteld, zal de generatiedruk in de periode 1965-1970 nog verder dalen. Het hiernavolgende overzicht laat zien in welke mate dit het geval zal zijn voor de rayons. Daarbij valt op, dat de gemiddelde absolute daling over het algemeen het kleinst is voor de rayons met een lage generatiedruk en het grootste voor de rayons met een hoge generatiedruk. Procentueel vertoont de daling hierdoor geen grote verschillen.

Tabel 12

WIJZIGING IN DE GENERATIEDRUK 1965 - 1970

Generatiedruk 1965	Aantal rayons	Gemidd. daling per rayon	Generatiedruk 1970	Aantal rayons
-	-	-	0,26	2
0,33	1	0,07	0,33 - 0,39	12
0,42 - 0,49	12	0,08	0,40 - 0,49	30
0,50 - 0,59	32	0,10	0,50 - 0,59	25
0,60 - 0,69	28	0,12	0,60 - 0,66	10
0,70 - 0,78	5	0,11	0,71 - 0,76	4
0,80 - 0,87	4	0,15	-	-
-	-	-	0,97	1
1,00 - 1,01	2	0,14	-	-

De gedetailleerde cijfers voor het uitgangsjaar 1965 en voor het prognosejaar 1970 zijn per rayon te vinden in de bijlagen. De voorkeur werd gegeven aan volledige vermelding van de gegevens voor 1965 boven die van 1964, om inzicht in de gevolgde prognosemethode niet bij voorbaat onmogelijk te maken. Voor 1964 werd volstaan met vermelding van de totale agrarische beroepsbevolking per rayon, een verdeling naar categorie werd daarbij achterwege gelaten.

§ 3. De agrarische bevolkingsvermindering volgens de prognose 1960 - 1965, vergeleken met de werkelijke afnemings in deze periode

Hoewel de thans gevolgde prognosemethode in verschillende opzichten afwijkt van de bij de vorige keer gevolgde werkwijze voor de periode 1960-1965, is het toch interessant na te gaan, in hoeverre de indertijd geschatte afnemings afwijkt van de ontwikkeling, die zich in werkelijkheid heeft voorgedaan.

Tot op zekere hoogte kan een dergelijke vergelijking aangeven, in hoeverre men er in kan slagen een schatting te maken van de toekomstige ontwikkeling, indien zich althans geen bijzondere onvoorziene omstandigheden voordoen. Uiteraard zou het echter te ver voeren om aan deze vergelijking bepaalde betrouwbaarheidsgrenzen te gaan ontlenu, die zouden kunnen leiden tot het maken van een maximum- en een minimumprognose. Dit is overigens ook niet mogelijk bij dit soort onderzoekingen. Voor de inpassing in de andere gegevens over de beroepsbevolking kunnen de E.T.I.'s namelijk slechts gebruik maken van één schatting.

Zoals in het voorgaande reeds werd vermeld, moest bij het vorige onderzoek volgens opdracht als basisjaar en uitgangspunt gebruik worden gemaakt van de Algemene volkstelling 1960. In het kader van de ontwikkeling van de gehele beroepsbevolking is dit een juist standpunt. Voor de agrarische sector is dit echter enigszins bezwaarlijk, omdat zoals elders ook reeds uit dit rapport is gebleken, deze telling ten aanzien van het aantal bedrijfshoofden en overige arbeidskrachten aanmerkelijk hoger ligt dan andere bronnen van statistisch materiaal doen veronderstellen. Aangezien het bij deze prognose evenwel niet gaat om het niveau vast te stellen aan het begin en aan het eind van een prognoseperiode, maar om de te verwachten toekomstige vermindering te meten, is het begrijpelijk, dat genoemd bezwaar slechts van ondergeschikte betekenis is.

In tabel 13 is om bovengenoemde redenen alleen een vergelijking gemaakt van de gebruikte prognoseresultaten, die slechts betrekking hebben op de indertijd geschatte afnemings en de werkelijke vermindering, zoals men deze nu kan vaststellen. Het niveau in 1960 en 1965 is hier buiten beschouwing gelaten, maar wel opgenomen in bijlage 44.

Tabel 13

DE DALING VAN DE WERKGELEGENHEID IN DE STIMULERINGSGEBIEDEN VOLGENS DE PROGNOSE 1960-1965, DE WERKELIJKE AFNEMING IN DEZE PERIODE EN DE PROGNOSE 1965-1970

Categorieën	Prognose '60-'65		Realiteit '60-'65		Prognose '65-'70	
	abs.	index	abs.	index	abs.	index
Bedrijfshoofden	12102	91	12907	90	12605	89
Meew. zoons	4823	87	7694	80	8308	73
Overige arb.kr.	14492	77	20001	65	9521	74
Totaal	31417	87	40602	82	30434	84

Bron: L.E.I.

De indexcijfers, die de vermindering aangeven volgens de prognose 1960-1965 zijn betrokken op de omgerekende aantallen in 1960, waarbij getracht is voor dit jaar hetzelfde telcriterium aan te leggen als in 1965.

Vooraf ten aanzien van het aantal bedrijfshoofden blijkt de afneming volgens de vorige prognose een goede benadering te zijn geweest. Voor de meewerkende zoons en de overige arbeidskrachten is het verschil groter; in feite was dit $1\frac{1}{2}$ x zo groot als werd geschat. De totale absolute afneming is in feite eveneens groter dan de prognose aangaf. Globaal gezien werd hier wel de goede richting aangegeven.

De prognose 1965-1970 geeft procentueel bijna een even sterke daling te zien als in de voorgaande vijf jaren, waarbij de zoons iets sterker dalen en de overige arbeidskrachten iets minder. Absoluut gezien is de totale geschatte vermindering 10000 lager dan in de afgelopen vijf jaren het geval is geweest.

DE ONTWIKKELING VAN DE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING IN DE PERIODE
1964 TOT 1970

Rayon	Agrarische beroepsbevolking			
	mei 1964	mei 1970	afnemings	index 1)
Delfzijl	1722	1250	472	72,6
Groningen	2398	1895	503	79,0
Marum	3104	2433	671	78,4
Sappemeer	2172	1678	494	77,3
Veendam	1288	906	382	70,3
Stadskanaal	2108	1630	478	77,3
Uithuizen	2914	2155	759	74,0
Winschoten	2375	1775	600	74,7
Totaal	18081	13722	4359	75,9
Buitenpost	1772	1299	473	73,3
Dokkum	2778	2150	628	77,4
Drachten	2862	2239	623	78,2
Oosterwolde	1559	1291	268	82,8
Harlingen	1575	1226	349	77,8
Bolsward	2098	1733	365	82,6
Heerenveen	2083	1639	444	78,7
Wolvega	1645	1299	346	79,0
Leeuwarden	5741	4543	1198	79,1
Sneek	1405	1121	284	79,8
Lemmer	2225	1865	360	83,8
Totaal	25743	20405	5338	79,3
Assen	5048	3869	1179	76,6
Borger	1479	1163	316	78,6
Emmen	3858	3215	643	83,3
Coevorden	1900	1577	323	83,0
Hoogeveen	2554	2076	478	81,3
Beilen	2602	2037	565	78,3
Meppel	2507	2065	442	82,4
Totaal	19948	16002	3946	80,2

1) Berekend indexcijfer voor de periode '64/'70.

DE ONTWIKKELING VAN DE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING IN DE PERIODE
1964 TOT 1970

Rayon	Agrarische beroepsbevolking			
	mei 1964	mei 1970	afneming	index 1)
Almelo	1110	885	225	79,7
Emmeloord	3973	3593	380	90,4
Steenwijk	2101	1671	430	79,5
Hardenberg	4724	3774	950	79,9
Kampen	1366	1191	175	87,2
Zwolle	5496	4425	1071	80,5
Totaal	18770	15539	3231	82,8
De Steeg	519	394	125	75,9
Doetinchem	4647	3738	909	80,4
Terborg	1994	1744	250	87,5
Zevenaar	1664	1269	395	76,3
Winterswijk	3761	3177	584	84,5
Eibergen	2815	2314	501	82,2
Zutphen	4649	3923	726	84,4
Totaal	20049	16559	3490	82,6
Alkmaar	3789	2666	1123	70,4
Den Helder	1800	1553	247	86,3
Den Burg	814	688	126	84,5
Wieringerwerf	1590	1357	233	85,3
Schagen	2223	1844	379	83,0
Hoorn	5047	4151	896	82,3
Enkhuizen	2746	2079	667	75,7
IJmond	1607	1173	434	73,0
Zaandam	717	535	812	74,6
Edam	692	495	197	71,5
Purmerend	1390	997	393	71,7
Totaal	22415	17538	4877	78,2

1) Berekend indexcijfer voor de periode '64/'70.

DE ONTWIKKELING VAN DE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING IN DE PERIODE
1964 TOT 1970

Rayon	Agrarische beroepsbevolking			
	mei 1964	mei 1970	afneming	index ¹⁾
Goes	4476	3542	934	79,1
Vlissingen	186	169	17	90,9
Middelburg	2149	1668	481	77,6
Terneuzen	1240	915	325	73,8
Hulst	1408	1044	364	74,1
Oostburg	1867	1425	442	76,3
Sas van Gent	357	269	88	75,4
Zierikzee	1866	1443	423	77,3
Tholen	1407	1194	213	84,9
Totaal	14956	11669	3287	78,0
Bergen op Zoom	2084	1569	515	75,3
Breda	2323	1828	495	78,7
Oosterhout	1256	1015	241	80,8
Cuyk	3591	2848	743	79,3
Bladel	1475	1265	210	85,8
Budel	965	747	218	77,4
Valkenswaard	851	683	168	80,3
Etten	3669	2727	942	74,3
Deurne	2550	2110	440	82,7
Boxtel	669	499	170	74,6
Oss	3045	2300	745	75,5
Roosendaal	1622	1274	348	78,5
Zevenbergen	1455	1131	324	77,7
Tilburg	2896	2412	484	83,3
Veghel	4020	3341	679	83,1
Totaal	32471	25749	6722	79,3
Maastricht	1533	1156	377	75,4
Valkenburg	1359	1076	283	79,2
Oost. Mijnstreek	1503	1205	298	80,2
Brunssum	278	223	55	80,2
Sittard	1433	1054	379	73,6
Roermond	3768	2919	849	77,5
Venlo	5543	4977	566	89,8
Venray	3718	3381	337	90,9
Gennep	1374	1207	167	87,8
Weert	2127	1783	344	83,8
Totaal	22636	18981	3655	83,9

1) Berekend indexcijfer voor de periode '64/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Gebied	1965			1970			Abs. afnem- ing	Index 1)		
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons			Ov. arb.- krachten	Totaal
Groningen	9302	2025	5764	17091	8299	1538	3885	13722	3369	80,3
Friesland	15282	3602	5724	24608	13284	2806	4315	20405	4203	82,9
Drenthe	13073	3460	2562	19095	11736	2497	1769	16002	3093	83,8
Overijssel (ged.)	11610	3155	3300	18065	10591	2411	2537	15539	2526	86,0
Gelderland (ged.)	12291	4060	2940	19291	11138	3114	2307	16559	2732	85,8
Nrd. Holland (ged.)	13172	3436	4771	21379	11327	2589	3622	17538	3841	82,0
Zeeland	7808	1605	4800	14213	7000	1167	3502	11669	2544	82,1
Nrd. Brabant (ged.)	21210	5587	4224	31021	18888	3703	3158	25749	5272	83,0
Limburg	14939	3982	2914	21835	13819	2779	2383	18981	2854	86,9
Totaal	118687	30912	36999	186598	106082	22604	27478	156164	30434	83,7

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

BEDRIJFSHOOFDEN

Gebied	Landbouwers (inclusief zonder grond)				Tuinders \geq 0,01 ha			Landbouwers + tuinders		
	1955	1959	1965	index1)	1970	1955	1959	1965	1970	index 1)
Groningen	10604	9661	8550	89,9	7688	1092	893	752	611	8299 89,2
Friesland	19390	17405	14849	87,0	12926	748	501	433	358	13284 86,9
Drenthe	15672	14400	12778	89,5	11438	282	289	295	298	11736 89,8
Overijssel (ged.)	13077	12672	11122	90,4	10058	497	526	488	533	10591 91,2
Gelderland (ged.)	14452	13204	11821	90,3	10675	493	470	470	463	11138 90,6
Nrd. Holland (ged.)	8783	7762	6539	86,6	5664	8629	7573	6633	5663	11327 86,0
Zeeland	8888	7977	6595	86,4	5698	1070	1076	1213	1302	7000 89,7
Nrd. Brabant (ged.)	23589	21581	18627	88,3	16442	2841	2771	2583	2446	18888 89,1
Limburg	14982	12719	11339	87,3	9902	2499	2695	3600	3917	13819 92,5
Totaal	129437	117381	102220	88,5	90491	18151	16794	16467	15591	106082 89,4

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Gebied	Alg. V.		Dec. arb.kr. 1)		Mei 1965 2)	Mei Index 3)	Mei 1970
	1960	1962	1962	1965			
Groningen	2142	2293	1733	2025	76,0	1538	
Friesland	4074	4354	3384	3602	77,9	2806	
Drenthe	3995	4499	3236	3460	72,2	2497	
Overijssel (ged.)	3396	3941	2977	3155	76,4	2411	
Gelderland (ged.)	4281	4884	3719	4060	76,7	3114	
Nrd. Holland (ged.)	4634	4356	3264	3436	75,3	2589	
Zeeland	2307	1938	1400	1605	72,7	1167	
Nrd. Brabant (ged.)	8377	7521	4999	5587	66,3	3703	
Limburg	5400	5214	3621	3982	69,8	2779	
Totaal	38606	39000	28333	30912	73,1	22604	

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Gebied	Dec. arb.kr. 1)		C.A.O.-contracten			Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
	1962	1965	index	'62/'63	'65/'66			
Groningen	6003	4061	67,6	5513	3748	68,0	67,4	3885
Friesland	5804	4442	76,5	5425	3973	73,2	75,4	4315
Drenthe	2593	1847	71,2	1787	1132	63,3	69,0	1769
Overijssel (ged.)	3321	2631	79,2	2717	2060	75,8	76,9	2537
Gelderland (ged.)	2983	2424	81,3	2126	1585	74,6	78,5	2307
Nrd. Holland	5286	3793	71,8	4592	3571	77,8	75,9	3622
Zeeland	5231	3713	71,0	5156	3783	73,4	73,0	3502
Nrd. Brabant (ged.)	3935	3108	79,0	3036	2051	67,6	74,8	3158
Limburg	2687	2027	75,4	1337	1409	105,4	81,8	2383
Totaal	37843	28046	74,1	31689	23312	73,6	74,3	27478

1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb.kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb.kr. (beiden vaste + tijd. kr.).

3) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Rayon	1965			1970			Abs. afnem- ming	Index 1)		
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zonen	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zonen			Ov. arb.- krachten	Totaal
Delfzijl	778	156	679	1613	692	98	460	1250	363	77,5
Groningen	1402	324	566	2292	1206	268	421	1895	397	82,7
Marum	2049	434	479	2962	1794	317	322	2433	529	82,1
Sappemeer	1132	247	679	2058	1033	172	473	1678	380	81,5
Veendam	580	125	492	1197	535	94	277	906	291	75,7
Stedskanaal	1304	325	372	2001	1179	246	205	1630	371	81,5
Uithuizen	1126	211	1398	2735	1012	173	970	2155	580	78,8
Winschoten	931	203	1099	2233	848	170	757	1775	458	79,5
Totaal	9302	2025	5764	17091	8299	1538	3885	13722	3369	80,3

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Rayon	1965				1970				Index 1)	
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal		
Buitenpost	1095	308	272	1675	881	210	208	1299	376	77,6
Doikum	1584	398	667	2649	1303	311	536	2150	499	81,2
Drachten	1995	358	381	2734	1712	253	274	2239	495	81,9
Oosterwolde	1095	215	197	1507	946	184	161	1291	216	85,7
Harlingen	764	190	542	1496	687	138	401	1226	270	82,0
Bolsward	1154	319	540	2013	1091	277	365	1733	280	86,1
Heerenveen	1364	314	313	1991	1170	258	211	1639	352	82,3
Molvega	1129	236	210	1575	969	187	143	1299	276	82,5
Leeuwarden	2973	691	1818	5482	2571	550	1422	4543	939	82,9
Sneek	817	216	308	1341	745	160	216	1121	220	83,6
Lemmer	1312	357	476	2145	1209	278	378	1865	280	86,9
Totaal	15282	3602	5724	24608	13284	2806	4315	20405	4203	82,9

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Rayon	1965				1970				Abs. afnem- ing	Index 1)
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zons	Ov. arb.- krachten	Totaal		
Assen	3348	821	627	4796	2919	542	408	3869	927	80,7
Borger	920	254	236	1410	820	213	130	1163	247	82,5
Emmen	2284	589	841	3714	2120	468	627	3215	499	86,6
Coevorden	1181	423	226	1830	1071	285	221	1577	253	86,2
Hoogeveen	1875	446	133	2454	1680	326	70	2076	378	84,6
Beilen	1677	492	309	2478	1507	335	195	2037	441	82,2
Meppel	1788	435	190	2413	1619	328	118	2065	348	85,6
Totaal	13073	3460	2562	19095	11736	2497	1769	16002	3093	83,8

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Rayon	1965				1970				Abs. afnem- ing	Index 1)
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal		
Almelo	663	286	115	1064	561	233	51	885	179	83,2
Emmeloord	1818	470	1584	3872	1882	412	1299	3593	279	92,8
Steenwijk	1411	391	208	2010	1250	280	141	1671	339	83,1
Hardenberg	2930	512	677	4519	2605	675	494	3774	745	83,5
Kampen	876	243	210	1329	806	193	192	1191	138	89,6
Zwolle	3912	853	506	5271	3487	618	320	4425	846	83,9
Totaal	11610	3155	3300	18065	10591	2411	2537	15539	2526	86,0

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Rayon	1965				1970				Abs. afnem- ing	Index 1)
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal		
De Steeg	291	81	121	493	241	63	90	394	99	79,9
Doetinchem	2891	963	596	4450	2586	703	449	3738	712	84,0
Terborg	1339	293	313	1945	1196	279	269	1744	201	89,7
Zevenaar	977	294	306	1577	861	211	197	1269	308	80,5
Winterswijk	2253	844	536	3633	2077	654	446	3177	456	87,4
Eibergen	1624	695	383	2702	1501	487	326	2314	388	85,6
Zutphen	2916	890	685	4491	2676	717	530	3923	568	87,4
Totaal	12291	4060	2940	19291	11138	3114	2307	16559	2732	85,8

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Bijlage 13

Rayon	1965			1970			Abs. afnem- ing	Index 1)		
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons			Ov. arb.- krachten	Totaal
Alkmaar	2304	582	675	3561	1775	417	474	2666	895	74,9
Den Helder	804	195	740	1739	791	141	621	1553	186	89,3
Den Burg	484	101	202	787	447	70	171	688	99	87,4
Wieringerwerf	680	240	614	1534	651	199	507	1357	177	88,5
Schagen	1430	301	407	2138	1338	205	301	1844	294	86,2
Hoorn	3197	835	821	4853	2888	645	618	4151	702	85,5
Enkhuizen	1507	510	588	2605	1258	431	390	2079	526	79,8
IJmond	900	231	390	1521	675	173	325	1173	348	77,1
Zaandam	490	118	73	681	387	98	50	535	146	78,6
Edam	482	105	63	650	404	57	34	495	155	76,2
Purmerend	894	218	198	1310	713	153	131	997	313	76,1
Totaal	13172	3436	4771	21379	11327	2589	3622	17538	3841	82,0

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Rayon	1965				1970				Abs. afneming	Index 1)
	Bedrijfs- hoofden	Meeverk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meeverk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal		
Goes	2155	406	1697	4258	2000	281	1261	3542	716	83,2
Vlissingen	107	28	47	182	99	31	39	169	13	92,9
Middelburg	1198	261	583	2042	1063	196	409	1668	374	81,7
Terneuzen	659	134	372	1165	590	93	232	915	250	78,5
Hulst	803	202	322	1327	700	122	222	1044	283	78,7
Oostburg	998	178	591	1767	895	138	392	1425	342	80,6
Sas van Gent	196	28	113	337	172	19	78	269	68	79,8
Zierikzee	935	193	643	1771	828	146	469	1443	328	81,5
Tholen	757	175	432	1364	653	141	400	1194	170	87,5
Totaal	7808	1605	4800	14213	7000	1167	3502	11669	2544	82,1

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Rayon	1965				1970				Abs. afnem- ing	Index 1)
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal		
Bergen op Zoom	1076	308	583	1967	957	213	399	1569	398	79,8
Breda	1523	430	266	2219	1320	328	180	1828	391	82,4
Oosterhout	745	257	200	1202	683	194	138	1015	187	84,4
Cuyk	2302	617	510	3429	2063	382	403	2848	581	83,1
Bladel	1082	259	90	1431	1001	175	89	1265	166	88,4
Budel	651	157	112	920	553	118	76	747	173	81,2
Valkenswaard	601	154	61	816	527	100	56	683	133	83,7
Etten	2343	681	455	3479	1887	501	339	2727	752	78,4
Deurne	1776	495	184	2455	1630	327	153	2110	345	85,9
Boxtel	467	102	63	632	408	46	45	499	133	79,0
Oss	2120	535	228	2883	1872	280	148	2300	583	79,8
Roosendaal	924	251	367	1542	857	170	247	1274	268	82,6
Zevenbergen	745	168	467	1380	680	109	342	1131	249	82,0
Tilburg	1934	498	357	2789	1795	326	291	2412	377	86,5
Veghel	2921	675	281	3877	2655	434	252	3341	536	86,2
Totaal	21210	5587	4224	31021	18888	3703	3158	25749	5272	83,0

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING

Rayon	1965				1970				Abs. afneming	Index 1)
	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal	Bedrijfs- hoofden	Meewerk. zoons	Ov. arb.- krachten	Totaal		
Maastricht	989	243	223	1455	823	178	155	1156	299	79,5
Valkenburg	908	234	158	1300	797	146	133	1076	224	82,8
Oost. Mijnstreek	998	241	202	1441	872	152	181	1205	236	83,6
Brunssum	179	44	45	268	148	31	44	223	45	83,2
Sittard	922	239	194	1355	758	157	139	1054	301	77,8
Roermond	2428	694	465	3587	2113	440	366	2919	668	81,4
Venlo	3587	994	825	5406	3538	781	658	4977	429	92,1
Venray	2536	652	446	3634	2535	471	375	3381	253	93,0
Gennep	922	207	207	1336	885	157	165	1207	129	90,3
Weert	1470	434	149	2053	1350	266	167	1783	270	86,8
Totaal	14939	3982	2914	21835	13819	2779	2383	18981	2854	86,9

1) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

BEDRIJFSHOOFDEN

Rayon	Landbouwers			index 1)			Tuinders			Landbouwers + tuinders 1970 index 2)		
	1955	1959	1965	1955	1959	1965	1955	1959	1965	1970	1970	
Delfzijl	861	755	697	90,0	97	81	149	97	81	65	692	88,9
Groningen	1730	1515	1286	86,2	135	116	211	135	116	97	1206	86,0
Marum	2587	2321	2013	88,2	54	36	74	54	36	18	1794	87,6
Sappemeer	1148	1104	979	92,4	178	153	205	178	153	128	1033	91,3
Veendam	665	628	553	91,3	24	27	30	24	27	30	535	92,2
Stadskanaal	1583	1410	1297	90,5	9	7	12	9	7	5	1179	90,4
Uithuizen	981	965	856	93,5	329	270	330	329	270	211	1012	89,9
Winschoten	1049	963	869	91,0	67	62	81	67	62	57	848	91,1
Totaal	10604	9661	8550	89,9 ²⁾	1092	893	752	893	752	611	8299	89,2

1) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

2) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

BEDRIJFSHOOFDEN

Rayon	Landbouwers				Tuinders				Landbouwers + tuinders		
	1955	1959	1965	index 1)	1970	1955	1959	1965	1970	1970	index 2)
Buitenpost	1647	1365	1082	81,1	877	28	22	13	4	881	80,5
Dokkum	1965	1680	1548	81,92)	1267	62	29	36	363)	1303	82,3
Drachten	2696	2486	1972	85,8	1691	34	25	23	21	1712	85,8
Oosterwoldo	1460	1303	1091	86,5	944	10	6	4	2	946	86,4
Karlingen	916	814	703	87,6	616	127	51	61	71	687	89,9
Bolsward	1256	1203	1131	94,9	1073	35	28	23	18	1091	94,5
Heerenvveen	1778	1561	1334	86,6	1156	52	46	30	14	1170	85,8
Molvega	1536	1403	1124	85,7	964	5	5	5	5	969	85,8
Lecuwarden	3669	3312	2771	87,0	2410	342	243	202	161	2571	86,5
Sneek	979	897	811	91,0	738	5	5	6	7	745	91,2
Lemmer	1488	1381	1282	92,8	1190	48	41	30	19	1209	92,2
Totaal	19390	17405	14849	87,02)	12926	748	501	433	358	13284	86,9

1) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

2) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

3) Na correctie van de tuinbouw.

BADRIJFSHOOFDEN

Rayon	Landbouwers			Tuinders			Landbouwers + tuinders		
	1955	1959	1965 (index 1)	1970	1955	1959	1965	1970	1970 (index 2)
Asson	4062	3716	3207	2783	166	146	141	136	2919
Borger	1148	1028	914	816	12	8	6	4	820
Emmen	2540	2436	2187	2008	48	79	97	112,3)	2120
Coevorden	1394	1287	1174	1061	2	3	7	10	1071
Hoogeveen	2276	2075	1847	1664	39	40	28	16	1680
Beilen	2078	1874	1670	1497	2	5	7	10	1507
Meppel	2174	1984	1779	1609	13	8	9	10	1619
Totaal	15672	14400	12778	11438	282	289	295	298	11736

. .
44
.

- 1) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.
- 2) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.
- 3) Na correctie voor de tuinbouw.

BEDRIJFSHOOFDEN

Rayon	Landbouwers			Tuinders			Landbouwers + tuinders				
	1955	1959	1965	index 1)	1970	1955	1959	1965	1970	1970	index 2)
Almelo	917	769	657	84,7	556	7	7	6	5	561	84,6
Emmeloord	1212	1592	1581	98,1 2)	1551	50	189	237	331	1882	103,5
Steenwijk	1764	1630	1394	89,0	1240	60	35	17	10 3)	1250	88,6
Hardenborg	3664	3389	2910	89,2	2595	48	36	20	10 3)	2605	88,9
Kampen	867	834	741	92,5	686	196	150	135	120	806	92,0
Zwolle	4653	4458	3839	89,3 2)	3430	136	109	73	57 3)	3487	89,1
Totaal	13077	12672	11122	90,4 2)	10058	497	526	488	533	10591	91,2

1) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

2) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

3) Na correctie voor de tuinbouw.

BEDRIJFSHOOFDEN

Rayon	Landbouwers			Tuinders			Landbouwers + tuinders	
	1955	1959	1965 index 1)	1970	1955	1965	1970	1970 index 2)
De Steeg	404	319	263	212	27	28	29	241
Doetinchem	3590	3259	2862	2555	25	29	31	2596
Terborg	1651	1459	1309	1166	32	30	30	1196
Zevenaar	1012	854	750	646	237	227	215	861
Winterswijk	2624	2434	2225	2049	33	28	28	2077
Eibergen	1887	1735	1604	1479	16	20	22	1501
Zutphen	3284	3144	2808	2568	123	108	108	2676
Totaal	14452	13204	11821	10675	493	470	463	11138
			90,3 2)					90,6

1) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

2) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

BEDRIJFSHOOFDEN

Rayon	Landbouwers			index 1)			1970			Tuinders			Landbouwers + tuinders	
	1955	1959	1965	1965	1970	1970	1955	1959	1965	1970	1970	1970	index 2)	
Alkmaar	1453	1277	1052	85,1	896	879	1966	1625	1252	879	1775	77,0		
Den Helder	403	347	278	83,1	231	560	459	459	526	560	791	98,4		
Den Burg	482	456	384	89,4	343	104	103	96	100	104	447	92,4		
Wieringerwerf	700	661	635	95,2	605	46	43	47	45	46	651	95,7		
Schagen	1109	990	874	88,8	776	562	611	550	556	562	1338	93,6		
Hoorn	1650	1489	1254	87,2	1094	1794	2564	2092	1943	1794	2888	87,5		
Enkhuizen	185	163	130	83,9	109	1149	2082	1605	1377	1149	1258	83,5		
IJmond	439	374	310	84,0	261	414	976	766	590	414	675	75,0		
Zaandam	776	622	466	77,5	361	26	35	22	24	26	387	79,0		
Edam	684	566	479	83,7	401	3	9	3	3	3	404	83,8		
Purmerend	902	817	677	86,7	587	126	335	308	217	126	713	79,8		
Totaal	8783	7762	6539	86,62)	5664	5663	8629	7573	6633	5663	11327	86,0		

1) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

2) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

- 1) Toegepas
- 2) Berekend
- 3) Na corre

BEDRIJFSHOOFDEN

Rayon	Landbouwers			Tuinders			Landbouwers + tuinders				
	1955	1959	1965 index 1)	1970	1955	1959	1965	1970 index 2)			
Maastricht	1134	926	795	83,8	666	245	231	194	157	823	83,2
Valkenburg	1165	949	855	85,8	733	32	34	53	64	797	87,8
Oost. Mijnstreek	1265	1048	949	86,7	823	50	45	45	49	872	87,4
Brunssum	252	197	167	81,5	136	12	5	12	12	148	82,7
Sittard	1344	1039	842	79,2	667	58	66	80	91	758	82,2
Roermond	2953	2437	2093	84,2	1763	275	272	335	350 3)	2113	87,0
Venlo	2213	1901	1718	88,1	1514	1329	1409	1869	2024 3)	3538	98,6
Venray	2045	1828	1782	93,4	1665	350	487	754	870 3)	2535	100,0
Gennep	903	856	754	91,4	689	78	97	168	196 3)	885	96,0
Weert	1708	1538	1384	90,0	1246	30	45	86	104 3)	1350	91,8
Totaal	14582	12719	11339	87,3 2)	9902	2499	2695	3600	3917	13819	92,5

1) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

2) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

3) Na correctie voor de tuinbouw.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V.		Dec. arb. kr. 1)		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
	1960	1962	1962	1965			
Delfzijl	162	181	114	156	63,0	98	
Groningen	337	369	305	324	82,7	268	
Marum	485	540	394	434	73,0	317	
Sappemeer	277	303	211	247	69,6	172	
Veendam	128	143	108	125	75,5	94	
Stadskanaal	347	353	267	325	75,6	246	
Uithuizen	251	226	185	211	81,9	173	
Winschoten	155	178	149	203	83,7	170	
Totaal	2142	2293	1733	2025	76,04	1538	

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V. 1960	Dec. arb. kr. 1)		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
		1962	1965			
Buitenpost	345	367	251	308	68,4	210
Dokkum	462	487	381	398	78,2	311
Drachten	442	486	344	358	70,8	253
Oosterwolde	223	215	184	215	85,6	184
Harlingen	185	213	155	190	72,8	138
Bolsward	361	358	311	319	86,9	277
Heerenveen	354	387	318	314	82,2	258
Wolvega	231	274	217	236	79,2	187
Leeuwarden	739	793	631	691	79,6	550
Sneek	288	302	224	216	74,2	160
Lemmer	444	472	368	357	78,0	278
Totaal	4074	4354	3384	3602	77,94	2806

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V. 1960	Dec. arb. kr. 1)		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
		1962	1965			
Assen	1028	1146	757	821	66,1	542
Borger	281	295	247	254	83,7	213
Emmen	682	776	616	589	79,4	468
Coevorden	489	554	373	423	67,3	285
Hoogeveen	475	559	408	446	73,0	326
Beilen	538	636	433	492	68,1	335
Meppel	502	533	402	435	75,4	328
Totaal	3995	4499	3236	3460	72,24	2497

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V. 1960	Dec. arb. kr. 1)		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
		1962	1965			
Almelo	214	299	243	286	81,3	233
Emmeloord	299	379	332	470	87,6	412
Steenwijk	481	517	370	391	71,6	280
Hardenberg	972	1199	888	912	74,1	675
Kampen	295	325	258	243	79,4	193
Zwolle	1135	1222	886	853	72,5	618
Totaal	3396	3941	2977	3155	76,44	2411

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V. 1960	Dec. arb. kr. 1)		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
		1962	1965			
De Steeg	82	87	68	81	78,2	63
Doetinchem	1111	1215	887	963	73,0	703
Terborg	386	440	374	293	95,2 4)	279
Zevenaar	336	356	256	294	71,9	211
Winterswijk	723	934	724	844	77,5	654
Libergen	641	786	551	695	70,1	487
Zutphen	1002	1066	859	890	80,6	717
Totaal	4281	4884	3719	4060	76,7 4)	3114

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V. 1960	Dec. arb. kr. 1)		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
		1962	1965			
Alkmaar	841	797	571	582	71,6	417
Den Helder	261	245	177	195	72,2	141
Den Burg	107	121	84	101	69,4	70
Wieringerwerf	280	229	190	240	83,0	199
Schagen	437	412	280	301	68,0	205
Hoorn	1146	1063	821	835	77,2	645
Enkhuizen	644	619	524	510	84,7	431
IJmond	358	301	225	231	74,8	173
Zaandam	148	145	120	118	82,8	98
Edam	141	156	84	105	53,8	57
Purmerend	271	268	188	218	70,1	153
Totaal	4634	4356	3264	3436	75,3 4)	2589

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V. Dec. arb. kr. 1)		Mei 1965 ²⁾	Index 3)	Mei 1970
	1960	1962			
Goes	620	525	363	69,1	281
Vlissingen	40	25	28	112,0	31
Middelburg	405	307	231	75,2	196
Terneuzen	218	174	121	69,5	93
Hulst	311	249	150	60,2	122
Costburg	239	193	150	77,7	138
Sas van Gent	48	40	27	67,5	19
Zierikzee	224	232	175	75,4	146
Tholen	202	193	155	80,3	141
Totaal	2307	1938	1400	72,74)	1167

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V.	Dec. arb. kr. 1)		Mei 1965	Index 3)	Mei 1970
	1960	1962	1965			
Bergen op Zoom	397	404	279	308	65,1	213
Breda	626	555	423	430	76,2	328
Costerhout	328	329	249	257	75,7	194
Guyk	1015	823	510	617	62,0	382
Bladel	408	345	233	259	67,5	175
Budel	237	190	143	157	75,3	118
Valkenswaard	227	227	148	154	65,2	100
Etten	973	930	684	681	73,5	501
Deurne	692	614	405	495	66,0	327
Boxtel	159	158	94	102	59,5	46
Oss	812	704	368	535	52,3	280
Roosendaal	334	380	257	251	67,6	170
Zevenbergen	238	249	161	168	64,7	109
Tilburg	788	652	427	498	65,5	326
Veghel	1093	961	618	675	64,3	434
Totaal	8377	7521	4999	5587	66,34)	3703

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

MEEWERKENDE ZOONS

Rayon	Alg. V. Dec. arb. kr. 1)		Mei Index 3)	Mei 1970		
	1960	1965				
Maastricht	297	327	239	243	73,1	178
Valkenburg	328	353	220	234	62,3	146
Oost. Mijnstreek	290	319	201	241	63,0	152
Brunssum	49	51	36	44	70,6	31
Sittard	313	351	231	239	65,8	157
Roermond	838	876	556	694	63,5	440
Venlo	1290	1211	951	994	78,5	781
Venray	1056	828	598	652	72,2	471
Gennep	267	259	197	207	76,1	157
Weert	672	639	392	434	61,3	266
Totaal	5400	5214	3621	3982	69,84	2779

1) Vast meewerkende zoons.

2) Vast + tijdelijk meewerkende zoons.

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb.kr. 1)		C.A.O.-contracten				Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
	1962	1965	'62/'63	'65/'66	index	index			
		index							
Delfzijl	782	520	66,5	731	503	68,8	679	67,7	460
Groningen	543	413	76,1	568	413	72,7	566	74,4	421
Marum	591	399	67,5	507	340	67,1	479	67,3	322
Sappemeer	720	488	67,8	645	460	71,3	679	69,6	473
Veendam	474	258	54,4	423	246	58,2	492	56,3	277
Stadskanaal	291	194	66,7	209	91	43,5	372	55,1	205
Uithuizen	1712	1169	68,3	1735	1222	70,4	1398	69,4	970
Winschoten	890	620	69,7	695	473	68,1	1099	68,9	757
Totaal	6003	4061	67,6	5513	3748	68,0	5764	67,44)	3885

1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb.kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb.kr. (beiden vaste + tijd.kr.).

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekond indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb. kr. 1)		C.A.O.-contracten		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970		
	1962	1965	'62/'63	'65/'66				index	
Buitenpost	278	238	85,6	251	169	67,3	272	76,5	208
Dokkum	554	492	88,8	422	303	71,8	667	80,3	536
Drachten	397	308	77,6	356	236	66,3	381	72,0	274
Oosterwolde	176	153	86,9	163	125	76,7	197	81,8	161
Harlingen	491	385	78,4	471	328	69,6	542	74,0	401
Bolswaard	600	409	68,2	585	391	66,8	540	67,5	365
Heerenveen	390	279	71,5	429	271	63,2	313	67,4	211
Molvega	258	172	66,7	206	144	69,9	210	68,3	143
Leeuwarden	1749	1357	77,6	1711	1349	78,8	1818	78,2	1422
Sneek	382	256	67,0	359	291	72,9	308	70,0	216
Lemmer	529	393	74,3	432	366	84,7	476	79,5	378
Totaal	5804	4442	76,5	5425	3973	73,2	5724	75,44	4315

1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb. kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb. kr. (beiden vaste + tijd. kr.).

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb. kr. 1)		C. A. O.-contracten		Mei 1965 ²⁾	Index 3)	Mei 1970		
	1962	1965	'62/'63	'65/'66				index	
Assen	692	474	68,5	426	263	61,7	627	65,1	408
Borger	290	163	56,2	233	126	54,1	236	55,2	130
Emmen	817	661	80,9	725	493	68,0	841	74,5	627
Coevorden	184	140	76,1	56	67	119,6	226	97,9	221
Hoogeveen	163	93	57,1	86	41	47,7	133	52,4	70
Beilen	214	156	72,9	122	65	53,3	309	63,1	195
Meppel	233	160	68,7	139	77	55,4	190	62,1	118
Totaal	2593	1847	71,2	1787	1132	63,3	2562	65,04	1769

1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb. kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb. kr. (beiden vaste + tijd. kr.).

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb. kr. 1)		C. A. O.-contracten			Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970	
	1962	1965	'62/'63	'65/'66	index				
Almelo	121	102	84,3	54	40	74,1	115	79,2	91
Emmeloord	1575	1312	83,3	1680	1354	80,6	1584	82,0	1299
Steenwijk	233	159	68,2	150	101	67,3	208	67,8	141
Hardenberg	584	496	84,9	362	221	61,0	677	73,0	494
Kampen	219	189	86,3	140	135	96,4	210	91,4	192
Zwolle	589	373	63,3	331	209	63,1	506	63,2	320
Totaal	3321	2631	79,2	2717	2060	75,8	3300	76,94)	2537

- 1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb. kr. (beiden alleen vaste kr.).
- 2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb. kr. (beiden vaste + tijd. kr.).
- 3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.
- 4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb. kr. 1)		C.A.O.-contracten			Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
	1962	1965	index	'62/'63	'65/'66			
De Steeg	144	57	67,4	163	133	81,6	74,5	90
Doetinchem	622	486	78,1	466	339	72,7	75,4	449
Terborg	252	249	98,8	166	121	72,9	85,9	269
Zevenaar	329	215	65,3	215	136	63,3	64,3	197
Winterswijk	520	427	82,1	321	271	84,4	83,2	446
Eibergen	335	301	89,9	184	148	80,4	85,2	326
Zutphen	781	649	83,1	611	437	71,5	77,3	530
Totaal	2983	2424	81,3	2126	1585	74,6	78,5 4)	2307

1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb. kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb. kr. (beiden vaste + tijd. kr.).

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb. kr. 1)		C.A.O.-contracten			Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970
	1962	1965	'62/'63	'65/'66	index			
	Alkmaar	760	537	693	482	69,6	675	70,2
Den Helder	719	530	494	465	94,1	740	83,9	621
Den Burg	178	155	168	139	82,7	202	84,9	171
Wieringerwerf	542	428	537	463	86,2	614	82,6	507
Schagen	502	365	469	352	75,1	407	73,9	301
Hoorn	989	759	958	711	74,2	821	75,5	620
Enkhuizen	797	489	573	405	70,7	588	66,4	390
IJmond	376	269	300	285	95,0	390	83,3	325
Zaandam	96	63	99	70	70,7	73	68,2	50
Edam	98	47	93	56	60,2	63	54,1	34
Purmerend	239	151	208	143	68,8	198	66,0	131
Totaal	5296	3793	4592	3571	77,8	4771	75,9 4)	3622

1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb. kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb. kr. (beiden vaste + tijd. kr.).

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb. kr. 1)		G. A. O.-contracten			Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970	
	1962	1965	'62/'63	'65/'66	index				
	1956	1443	73,8	1982	1482	74,8	1697	74,3	1261
Goes	63	49	77,8	52	45	86,5	47	82,2	39
Vlissingen	748	477	63,8	674	516	76,6	583	70,2	409
Middelburg	448	279	62,3	493	307	62,3	372	62,3	232
Terneuzen	378	262	69,3	357	245	68,6	322	69,0	222
Hulst	489	347	71,0	547	338	61,8	591	66,4	392
Costburg	136	86	63,2	139	104	74,8	113	69,0	78
Sas van Gent	670	481	71,8	647	479	74,0	643	72,9	469
Zierikzee	343	289	84,3	265	267	100,8	432	92,6	400
Tholen	5231	3713	71,0	5156	3783	73,4	4800	73,04)	3502
Totaal									

1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb. kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb. kr. (beiden vaste + tijd. kr.).

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb.kr. 1)		C.A.O.-contracten		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970		
	1962	1965	'62/'63	'65/'66				index	
Bergen op Zoom	544	409	75,2	576	356	61,8	583	68,5	399
Breda	256	194	75,8	264	157	59,5	266	67,7	180
Oosterhout	239	170	71,1	162	108	66,7	200	68,9	138
Cuyk	460	389	84,6	249	183	73,5	510	79,1	403
Bladel	105	90	85,7	49	55	112,2	90	99,0	89
Budel	88	77	87,5	72	35	48,6	112	68,1	76
Valkenswaard	60	48	80,0	20	21	105,0	61	92,5	56
Etten	372	279	75,0	282	209	74,1	455	74,6	339
Deurne	163	143	87,7	127	100	78,7	184	83,2	153
Boxtel	80	50	62,5	53	42	79,2	63	70,9	45
Oss	190	184	96,8	133	44	33,1	228	65,0	148
Roosendaal	358	267	74,6	336	202	60,1	367	67,4	247
Zevenbergen	439	347	79,0	467	315	67,5	467	73,3	342
Tilburg	318	230	72,3	130	118	90,8	357	81,6	291
Veghel	263	231	87,8	116	106	91,4	281	89,6	252
Totaal	3935	3108	79,0	3036	2051	67,6	4224	74,84)	3158

1) Ov. meewerkende fam. leden + ov. vreemde arb.kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb.kr. (beiden vaste + tijd. kr.).

3) Toegepast indexcijfer voor de periode '65/'70, afgerond op 1 decimaal.

4) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

OVERIGE ARBEIDSKRACHTEN

Rayon	Dec. arb. kr. 1)		C.A.O.-contracten		Mei 1965 2)	Index 3)	Mei 1970		
	1962	1965	'63/'64	'65/'66				index	
Maastricht	200	143	71,5	100	78	78,0	223	69,3	155
Valkenburg	168	122	72,6	74	72	97,3	158	84,3	133
Oost. Mijnstreek	213	127	59,6	114	129	113,2	202	89,7	181
Brunssum	42	41	97,6	16	16	100,0	45	98,8	44
Sittard	193	119	61,7	74	65	87,8	194	71,8	139
Roermond	446	324	72,6	301	271	90,0	465	78,8	366
Venlo	728	551	75,7	404	360	89,1	825	79,7	658
Venray	367	308	83,9	228	204	89,5	446	84,1	375
Gennep	220	165	75,0	116	104	89,7	207	79,8	165
Heert	110	127	115,5	104	110	105,8	149	112,1	167
Totaal	2687	2027	75,4	1531	1409	92,0	2914	81,8	2383

1) Ov. meewerkende fam. leden + cv. vreemde arb. kr. (beiden alleen vaste kr.).

2) Ov. meewerkende gezinsleden + vreemde arb. kr. (beiden vaste + tijd. kr.).

3) Berekend indexcijfer voor de periode '65/'70.

PROGNOSE EN REALITEIT 1960 - 1965 EN PROGNOSE 1965 - 1970
VAN DE STIMULERINGSGBIEDEN

	Oorspronkelijke prognose 1960 - 1965			Gecorrigeerde prognose 1960 - 1965			Realiteit 1960 - 1965			Prognose 1965 - 1970									
	1960 1)	afnem- ing		1960 2)	afnem- ing		1960 5)	afnem- ing		1970	afnem- ing								
		abs.	in- dex		abs.	in- dex		abs.	in- dex		abs.	in- dex							
Bedr.-hfdn	136490	124388	12102	91	131594	2)	119492	12102	51	131594	2)	118687	12907	90	118687	106082	12605	89	
Meew. zoons	38336	33513	4823	87	38606	3)	33783	3)	4823	88	38606	3)	30912	7694	80	30912	22604	8308	73
Ov. arb.kr.	53394	48902	14492	77	57000	4)	42508	14492	75	57000	4)	36999	20001	65	36999	27478	9521	74	
Totaal	238220	206803	31417	87	227200		195783	31417	86	227200		186598	40602	82	186598	156164	30434	84	

H.B. Bij de gecorrigeerde prognose werd de absolute afnem-
ing constant gehouden.

- 1) Algemene volkstelling 1960.
- 2) C.B.S. landbouwellingen, interpolatie 1959-1965 landbouwers + tuinders.
- 3) Correctie van een onjuiste opgave in de oorspronkelijke prognose.
- 4) Algemene volkstelling 1960 gecorrigeerd op basis van L.E.I.-schattingen, ontleend aan het B.P.L.,
C.B.S.-landbouwellingen en B.V.A.B.
- 5) Bedrijfs hoofden: C.B.S. landbouwellingen landbouwers + tuinders.
Zoons + Ov.; C.B.S. arbeidskrachtentelling mei 1965, vast + tijdelijk.

DE AANGEBRACHTE CORRECTIES IN DE PROGNOSE 1965-1970

1. Dokkum. Landbouwers

De geringe daling in de periode 1959-1965 is slechts een tijdelijke stilstand geweest, vooral in afwachting van de ruilverkaveling voor Oost- en West-Dongeradeel. In dit gebied boven Dokkum gaat nu de afnemingsperiode beginnen, zoals men die de afgelopen jaren al in Dantumadeel aantreft. Daarom werd hier alleen van de ontwikkeling 1955-1959 uitgegaan.

2. Dokkum. Tuinbouwers

Hier zit geen groei meer in de tuinbouw, vandaar dat het aantal van 1965 constant werd gehouden.

3. Assen. Landbouwers

De komende periode zullen er zeker niet minder bedrijven per jaar verdwijnen dan in de afgelopen periode. Gezien de plannen met het stroomgebied van de Drentse Aa (natuurreservaat) en de grote ruilverkavelingsactiviteiten (Peize-Bunde grotendeels klaar, Zuid-Laren in uitvoering, Anloo en Rolde en Vries alle drie in actieve voorbereiding) werd uitgegaan van de absolute daling per jaar in 1959-1965, die maar juist beneden die van 1955-1959 ligt.

4. Emmen. Landbouwers

De veranderingen zijn hier eerst na 1959 begonnen en zij zullen zich doorzetten. De ruilverkaveling Sleenerstroom is in uitvoering en Emmen zelf ondergaat een sterke stadsuitbreiding en industrialisatie, die juist grond opslokt in het zandgebied, waar de bedrijven kleiner zijn dan in het veenkoloniale deel van het rayon. Daarom werd de index 1959-1965 dubbel meegeteld.

5. Emmen. Tuinbouwers

Er is hier geen spontane uitbreiding, wel stimulering van de zijde van de overheid en de organisaties. Voor 1965-1970 valt daar evenwel niet meer van te verwachten dan incidentele uitbreiding, zoals in de periode 1959-1965, met enkele bedrijven per jaar.

6. Coevorden. Landbouwers

De relatief hoge opvolgingsdruk deed het aantal bedrijven na 1959 slechts weinig dalen. Sinds 1962 loopt het aantal meewerkende zoons hard terug, zodat gezien het grote aantal kleinere bedrijven de daling van het aantal bedrijven sneller zal gaan verlopen. Daarom werd de trage ontwikkeling 1959-1965 hier buiten beschouwing gelaten.

7. Emmeloord. Landbouwers

De toeneming van 1955-1959 dient buiten beschouwing te blijven, daar in die periode de laatste landbouwbedrijven zijn uitgegeven. Thans worden er jaarlijks enkele landbouwbedrijven omgezet in (meerdere) tuinbouwbedrijven, in mei 1966 waren er dan ook nog maar 1571 landbouwbedrijven. De indices zijn hier dan ook losgelaten door aan te nemen dat er tot 1970 in totaal 30 bedrijven zullen verdwijnen.

8. Steenwijk. Tuinbouwers

Er zijn hier circa 7 glasbedrijven, 1 boomkwekerij en enkele hoveniers, die zeker niet zullen verdwijnen, vandaar het minimum van 10 bedrijven.

9. Hardenberg. Tuinbouwers

In het rayon ligt o.a. het tuinbouwbedrijf Moerheim. Tien bedrijven mag hier als een blijvend minimum worden aangenomen.

10. Zwolle. Landbouwers

De geringe daling van 1955-1959 zou tot een te grote afzwakking van de sinds 1959 aan de gang zijnde ontwikkeling leiden, vandaar dat de index 1959-1965 dubbel werd meegeteld.

11. Zwolle. Tuinbouwers

In de periode 1959-1965 zijn circa 20 tuinders verplaatst naar Heerde (Gld.) in verband met de stadsuitbreiding van Zwolle. Deze 20 bedrijven werden bij de prognoseberekening geëlimineerd, daar het verplaatsen van bedrijven naar een ander gebied hier niet tot de normale ontwikkeling kan worden gerekend.

12. Terborg. Meewerkende zoons

Het cijfer voor mei 1965 ligt wel héél ver beneden het cijfer voor december 1965, dit terwijl het mei-cijfer meestal zelfs boven het december-cijfer ligt in de andere rayons. Hiervoor is geen verklaring te geven, temeer daar er in mei 1964 nog 362 zoons werden geteld. Daarom werd mei 1964 in de berekeningen betrokken, door uit te gaan van het gemiddelde van mei 1964 en mei 1965.

13. Zutphen. Landbouwers

De ontwikkeling van Zutphen en Lochem als woon- en industriecentra telt hier zwaar, bovendien blijken de verbeterde onderwijsmogelijkheden in Lochem veel meer kinderen van agrariërs uit het gebied naar het niet-agrarisch onderwijs te trekken. Daarom werd de index 1959-1965 hier dubbel meegeteld.

14. Etten. Landbouwers

Er zijn hier veel oudere bedrijfshoofden, terwijl de tuinbouw (aardbeien e.d.) op de landbouwbedrijven, die veel kleinere landbouwbedrijven drijvende hield, thans in de strek weinig perspectief meer biedt.

De daling van het aantal tuinbouwbedrijven onderstreept dit. De daling van het aantal landbouwbedrijven in 1965-1970 zal relatief belangrijk sterker zijn dan in 1955-1965, vandaar dat werd aangenomen dat de absolute daling van de afgelopen 10 jaren nu in 5 jaar zal worden gehaald.

15. Etten. Tuinbouwers

Door een virusziekte is de hier veel voorkomende aardbeienteelt de laatste jaren op veel bedrijven ingekrompen en zijn er ook een aantal bedrijven verdwenen, vooral in Zundert en Rijsbergen. De explosieve daling van 1959-1965 zal zich niet zonder meer herhalen, wel zal de daling verder gaan. Naar schatting bijna 70 bedrijven verdwenen mede als gevolg van de virusziekte, welk aantal bij de prognoseberekening buiten beschouwing werd gelaten.

16. Roermond. Tuinbouwers

Venlo In deze rayons vindt men de ontwikkeling van de tuinbouw
Venray vanuit de bestaande landbouwbedrijven. In de periode 1959-
Gennep 1965 ziet men hier een spectaculaire groei van het aantal
Weert tuinbouwbedrijven, die evenwel voor circa 2/3 betrekking
had op bedrijven met < 1 ha. Hier is vooral sprake van een
administratieve toeneming, daar thuis nog meewerkende zoons met een
tuinbouwteeltvergunning als zelfstandig bedrijfshoofd worden geteld.
Gezien de dalende belangstelling voor het tuinbouwonderwijs en gezien
de slechte bedrijfsresultaten op vollegrondsbetrieben en bedrijven
met enig glas, zal de komende periode een beduidend kleinere toeloop
te zien geven. Vandaar dat slechts de helft van de toeneming 1959-1965
in de prognoseberekening werd betrokken.

17. Limburg. Overige arbeidskrachten

Voor de C.A.O.'s liggen de cijfers '62/'63 voor Limburg zéér laag en daarbij vreemd in de reeks van jaren. Oorzaak daarvan is een sterke fluctuatie in een aantal gemeentelijke cijfers, waarvoor geen redelijke verklaring te geven valt. Daarom werd voor heel Limburg uitgegaan van het aantal C.A.O.-contracten in '63/'64 in plaats van '62/'63. De index over de tweejarige periode werd vervolgens herleid tot een driejarige index, om aan te sluiten bij de overal elders gebruikte driejarige C.A.O.-index.